

MARATHON

6/2022

číslo 178

**Teoretický časopis věnovaný otázkám postavení
člověka ve světě, ve společnosti, v současném dění**

Obsah

1. Úvodní poznámka.....	2
2. Hlavní materiály.....	3
3 x Z aneb knižní okénko 10.....	3
Utopický vizionář Bernard Bolzano.....	15
3. Materiály k pěstování vize.....	22
Projekt UNIVERZITY VŠEHO VĚKU.....	22
Aktuálnost českého národního obrození.....	38

MARATHON

Internet: <http://www.valencik.cz/marathon>

Vydává:

Radim Valenčík

**jménem Otevřené společnosti příznivců
časopisu MARATHON**

Vychází od listopadu 1996

Registrační značka: MK ČR 7785

ISSN 1211-8591

Redigují:

Vladimír Prorok

e-mail: prorok@vse.cz

Pavel Sirůček

e-mail: sirucek@vse.cz

Radim Valenčík

e-mail: valencik@seznam.cz

Redakce a administrace:

Radim Valenčík, Ostrovní 16

110 00 Praha 1

MARATHON is a bi-monthly Internet magazine founded in Prague at the end of 1996. Its aim is to help to clarify, from central and east European perspective, the reasons of present entanglement of the world developments, and participate in the search for prospective solutions.

About 30 authors contribute to the magazine on a regular basis and more write for it occasionally. So far MARATHON has been published in Czech with occasional documentation annexes in English or German. English summaries of articles are envisaged based on specific interests of readers.

Themes most often treated in the magazine include human capital, investments in education and other forms of human capital, nature and consequences of globalization, new approaches in economic theory (an attempt for synthesis of seemingly disparate concepts of K. Marx, J. Schumpeter, M. Friedman, G. Becker and R. Reich with regard to role played by innovations and the search for new space for economic growth), etc. Several specific projects of human capital investments have been developed on the basis of concepts analyzed in MARATHON.

The magazine can be accessed at www.valencik.cz

E-mail contact: valencik@seznam.cz

Do rukou se vám dostává 6. číslo časopisu Marathonu za rok 2022. Jako obvykle, nejdřív některá základní sdělení:

- Časopis je dostupný prostřednictvím sítě INTERNET na www.valencik.cz
- Časopis vychází jednou za dva měsíce, vždy 15. dne prvního z dvojice měsíců, které jsou po sobě. Nejbližší řádné číslo (01/2023) bude vydáno a objeví se na Internetu 15. ledna 2023.
- Rozsah časopisu je zpravidla 40 stran tohoto formátu, což odpovídá přibližně 120 stranám standardního formátu. Toto číslo vzhledem k tomu, že připomíná významné výročí, je monotematické a mírně přesahuje obvyklých 40 stran.
- Příspěvky, případně připomínky a náměty, vzkazy redakci apod. lze rovněž zasílat na e-mailovou adresu: valencik@seznam.cz.
- V srpnu 1997 byl Marathon registrován ministerstvem kultury ČR

1. Úvodní poznámka

Hlavním hrdinou letošního posledního čísla letošního roku je náš vlastenec, jedna z nejvýznamnějších osobností národního obrození, matematik a filozof Bernard Bolzano. Sešlo se k němu hned několik materiálů, některé nezávisle na sobě, jednak v souvislosti s knihami, v nichž se o něm hovoří, jednak v souvislosti s jeho odkazem v oblasti pochopení významu matematiky.

V rámci úvodní poznámky ještě uveřejňujeme informaci o tradiční konferenci požádané VŠFS:

LIDSKÝ KAPITÁL A INVESTICE DO VZDĚLÁNÍ 2022

25. ročník mezinárodní vědecké konference

Lidský kapitál a investice do vzdělání

zaměřené na problematiku Metodologické role vize při iniciování, orientování a praktickém uplatnění výsledků společenskovedního výzkumu

termín: **pátek 25. listopadu 2022 od 9.00 do 15.00 h** místo: **budova VŠFS Estonská 500 (roh s Kodaňskou).**

Možnost **online účasti** (podrobnosti budou zaslány těm, kteří se k této formě účasti přihlásí)

Využijeme osvědčený a léty vyladěný formát přípravy, průběhu a zpracování výsledků konference:

1. Teze, stručné avízo, případně i pracovní či finální verzi příspěvku, který obdržíme **před konferencí**, rozešleme stálým účastníkům okamžitě, jakmile jej obdržíme. To umožní, aby každý z účastníků mohl reagovat ještě před konferencí, nebo přímo na konferenci na myšlenky, které ho zaujmou.
2. Vlastní konání konference: - Přímá účast. - Online vystoupení. - Studentská sekce.
3. Do 10. ledna (aby zájemci mohli využít klidnější období během Vánoc a využili inspirace z diskusí na konferenci) účastníci zašlou finální verze příspěvků: - Buď ve standardní podobě, viz pokyny pro autory: <https://www.vsfs.cz/?id=1042-acta#pro-autory> - Nebo ve volné úpravě (v tom případě budou uveřejněny jako nerecenzované).

4. Nejpřínosnější příspěvky budou využity s uvedením autora při zpracování odborné monografie "*Metodologické role vize při iniciování, orientování a praktickém uplatnění výsledků společenskovedního výzkumu*" (jako kapitola či část kapitoly v odborné knize). Monografie bude dána do recenzního řízení v únoru 2023 a její vydání s uvedením ISBN v elektronické podobě se předpokládá v dubnu 2023.

Nejdůležitější aspekty dané problematiky

1. Perspektivní, realistická a přitažlivá národní vize v globálním kontextu: - vymezení, - struktura, - hlavní alternativy, - metodika začlenění konkrétního výzkumu do zpracování vize.
2. Podniková vize a její vztah k národní vizi: - vymezení, - struktura, - typy podnikové vize, - vztah národní a podnikové vize, - podniková vize a podniková kultura.
3. Role vzdělání při sdílení a realizaci národní vize: - Současná národní koncepce vzdělání – její přínosy a problémy. - Co a jak učit z hlediska účasti absolventů na realizaci společenské vize. - Přitažlivost vize a motivování klientů vzdělávacích služeb.

(Vymezení aspektů není omezující, ale slouží k inspiraci, vhodné doplnění v rámci přípravy a konání konference uvítáme.)

Komunikace přes mailovou adresu: valencik@seznam.cz

2. Hlavní materiály

3 x Z aneb knižní okénko 10

Pavel Sirůček

Dnešní lidé, především zasíťovaní digitální domorodci, čtou – míněno opravdové, tedy tištěné knihy – zoufale málo. Přitom se na pultech povalují hromady titulů. Hodně proměnlivé kvality a za nemravný peníz. Mnohdy se nabízí otázka, kdo mohl něco takového vydat? A proč? Nezřídka je drzá neprofesionalita a tragikomická lidová tvořivost (zde v krajně pejorativním smyslu) až neuvěřitelná. Pachatel dílka však patří do správné partičky, která si přihrává granty, projekty. Na straně druhé jsou autoři nuceni shánět si těžce sponzory a uboze škemrat o milodary, aby mohli publikovat i bez nároků na honorář. Prostě liberalismus ... Pravidelně nepravidelná rubrika 3 x Z¹ telegraficky představuje pel-mel knížek, které z různých důvodů nejsou recenzovány samostatně. Nicméně pozornost, samozřejmě i kritickou, si snad zaslouží.

Desáté pokračování seznamuje s následujícími – dnes pestře různorodými – tituly:²

---

¹ Zalistujme – Začtěme se – Zapřemýšlejme.

- Hausmann, J.: *Základy mužského šovinismu*. 19. vydání. Ústí nad Labem: Reneco 2013. 120 s. ISBN 978-80-86563-41-1.
- Ho Či Min: *Deník z vězení*. Příbram: Periskop 2011. 83 s. ISBN 978-80-87077-20-7.
- Kraus, I., Volf, J., Šolcová, A.: *Vědci, vynálezci a podnikatelé v českých zemích. Svazek pátý: Gerstner, Bolzano, Božek, Purkyně, Hlávka*. Praha: Jonathan Livingston 2018. 208 s. ISBN 978-7551-096-9.

Nekapitulujme před feministickými absurditami

Varování: Následující řádky jsou vysoce politicky nekorektní a mohou feministkám, pudlíkům i všem woke uvědomělým způsobit nejenom pořádnou mikroagresi, ale i přímo makroagresi.

Jaké jsou příčiny neuvěřitelného kapitulantství mužů před feministickými absurditami? Podle J. Hausmanna má jít především o důsledek přirozeného výběru, který měl v mužích vytvořit genetický imperativ ochraňovat a podporovat ženu coby dárkyni života, na níž kdysi dávno záviselo přežití kmene či rodu. Což má pokračovat i v současnosti, kdy svět jako celek čelí spíše přelidnění. S příkladem, že např. soudci (typicky soudci rozvodoví) muži, ale i ženy podvědomě upřednostňují ženy a pošlapávají práva mužů. V tomto kontextu si lze položit také otázku, proč přibývá dlouhodobě týraných mužů? Proč se např. dvoumetrové, více jak metrakové chlapisko nechává psychicky i fyzicky týrat od o půl metru menší a polovinu lehčí ženy? Ubožácké slabošství? Anebo i strach ze ztráty dětí v případě odchodu od agresorky?

Zmíněné otázky nadhazuje satirický titul Hausmann, J.: *Nahota feminismu*. Ústí nad Labem: Reneco 2002. 110 s. ISBN 9788086563275. Tento byl autorem recenze využit i odkazován v monografii o ženském elementu v ekonomické vědě, včetně kritického zmapování feministického, resp. genderfeministického hnutí³ a příslušné nátlakové pokrokářské ideologie.⁴ Se závěrem, že za tyto (a zdaleka nejenom za tyto) problémy, rozpory, absurdity, zvrácenosti a krize nemohou ženy samotné, nýbrž muži. A to slabí muži, co muži ani nejsou.

Jméno vědeckého pracovníka, biofyzika, amatérského sportovce, svérázné postavy horolezeckého světa (Jeřáka), tlumočnicka, překladatele a spisovatele Josefa Hausmanna působí v kavárensko-feministických kruzích jako červená muleta na býka při koridě. O to více a upřímněji se autor recenze na četbu útlé knižky *Základy mužského šovinismu* těšil. Děkujeme za půjčení od kolegy-štamgasta domovské žižkovské pivnice.⁵ Brožurka hrdě nese podtitul 19. vydání, resp. pro „famózní úspěch již 19.

³ Podle (Hausmann, 2002) má být svět utvářen přirozenou komplementaritou principu mužského a principu ženského. Vnější podoba světa (včetně vědy, techniky, politických systémů, umění či literatury) však vždy byla, je, a také vždy zůstane s velkou převahou dílem mužů. Tímto faktem mají být feministky těžce frustrované, a s inspirací marxistického třídního boje, se přirozenou komplementaritou pokouší rozbít pod liberálními hesly o rovnosti a údajné diskriminaci žen. I tato interpretace podstatu veškerého feminismu spojuje s marxismem. S čímž autor recenze nesouhlasí. Fundament marxismu je totiž ekonomický a nikoli kulturní, jak dezinterpretují všelijaké post- či neo tzv. marxismy, šířejí liberální tzv. nová levice, která žádnou levici nikdy nebyla, není a ani nikdy být nemůže. Feminismus i genderfeminismus jsou plody ideologie liberalismu, nikoli socialismu.

⁴ E-publikace J. V. Robinsonová a R. Luxemburgová – *největší ženské osobnosti teoretické ekonomie. S předmlouvou I. Švihlíkové*. 2. doplněné vydání. Praha: Fórum společenských věd Klubu společenských věd, ročník 2019 (VII.). ISSN 2336-7679. 387 s. Dostupné od 1. 7. 2019 na http://forum.klubspolved.cz/JVR_a_RL_monografie_2ed.pdf, resp. od roku 2021 na <https://www.klubspolved.cz/a2019/>.

vydání“ (titul anot. publ.).⁶ Opravdu by mělo jít o povinnou četbu. Zejména pro ženáče, především čerstvé a čerstvější. Vybavují se nám tady prorocká slova jednoho z Velkých učitelů autora recenze, konkrétně prof. MM, který často a rád opakoval: „*Očistec se netýká ženatých, ti si tento odtrpěli již na Zemi*“.

Představovaná publikace sestává z Úvodu a 55 kratičkových kapitol. Jejich názvy jsou trefně výstižné a k tomu jsou vždy uvozeny příslovím či citátem. Opět výstižnými a těžkotonážně výživnými.⁷ J. Hausmann zbytečně neplýtvá slovy ani nikterak nemoralizuje. Nezřídka přidává vlastní zkušenosti a životní postřehy. Kniha odsypá, a je i přiměřeně (a stravitelně) dlouhá, přesněji krátká. Čte se příjemně, i když pravda někdy bolí a bývá hodně krutá. Zvláště pro ty, kteří se ve větech poznávají. Jak známo, nejvíce kejhá potrefená husa. Lze souhlasit s hodnocením, že Hausmann vtipně nastavil zrcadlo agresivnímu feminizmu a zároveň poukázal na některé opakující se negativní stereotypy v soužití mezi mužem a ženou. Kdo si umí dělat legraci i ze sebe, tak knihu přijme. Muž i žena. Kdo nikoli, tomu není pomoci.

Sociologické dílko – s příhodnou titulní ilustrací – otevírá stránková *Předmluva ke druhému vydání* ze srpna 1996, ještě kratší *Předmluva ke třetímu vydání* z července 1997 a třířádková *Předmluva ke čtvrtému vydání*.⁸ Následuje stručný Úvod. Nenávistný podtext ani samotný termín „mužský šovinismus“ nebyl – podle Hausmanna – „pochopitelně“ zaveden muži.⁹ „*Ti se mohou ženám posmívat, cítit se nad nimi nadřazení, ale v podstatě je mají rádi, ožívají v jejich společnosti, nechávají se jimi motivovat k veledílům i zločinům, uznávají jejich nezastupitelnost a nesčetnými pozornostmi, dary, obětmi a hudebními, básnickými a vůbec uměleckými díly to dokazují. Přes všechny ženské iracionální projevy a mnohdy i příkoří si uvědomují, že je potřebují*“ (s. 7 anot. publ.). „*Pojem „mužský šovinismus“ zavedly americké feministky, které muže nenávidí, nepotřebují,*¹⁰ *a tudíž cejchují muže, kteří jsou normální a projevují tedy fyzický zájem o ženy, na „male chauvinist“ a „sexists““ (dtto).*

Hausmann termín „mužský šovinismus“ používá k tomu, „*aby odhalil a na pravou míru uvedl některé aspekty ženského chování, které jsou nám každodenně podsouvány s takovou samozřejmostí a frekvencí, že se pomalu stávají pravdou*“ (s. 7 anot. publ.). Nemá přitom přehnané ambice „*postihnout všechny fenomény ženského jednání, které nám, ale nakonec i ženám samým, ztrpčují život*“ (dtto). Hausmann jako nejkrásnější vlastnost ženy zdůrazňuje a opěvuje její ženskost. Připomíná nezpochybnitelnou existenci přirozených rozdílů mezi muži a ženami, s konstatováním nutnosti polarity. „*Neznamená to však, že se tím automaticky překvalifikovává nespravedlnost na spravedlnost a nesmysl na smysluplnost*“ (tamtéž). Je tudíž na místě upozorňovat i na přehmaty žen a vykazovat je do patřičných mezí. Kritiku ze strany zdravých mužských přitom musí autor „*považovat za přetvářku*“ (s. 9 anot. publ.).¹¹

⁶ Též německy coby *Die Grundlagen des männlichen Chauvinismus*. Ústí nad Labem: Reneco 2000. 112 s. ISBN 80-902598-0-4.

⁷ Pouze vzorek na ochutnání: „*Ideální žena se vteřinu po ejakulaci promění v partu kamarádů a basu lahváčů. Vodácké úsloví*“ (s. 14 anot. publ.). Anebo „*Kvůli litru mléka si nepořizuj krávu! Německé přísloví*“ (s. 16 anot. publ.) či „*Správná ženská má mít tři D: na veřejnosti dáma, v domácnosti dřič a v posteli děvka. Pošumavská moudrost*“ (s. 19 anot. publ.). Opomenut však zůstal notoricky známý německý konzervativní slogan „*Kinder, Küche, Kirche*“. Půvabně moudrý a poučný je ovšem výrok „*Kdykoli jdeš za ženou, nezapomeň si vzít s sebou důtky. F. Nietzsche ...*“ (s. 20 anot. publ.). A což teprve řečnická otázka naoko překvapeně spisovatelky Vilarové: „*Jak je možné, že muži nepoznají, že na ženách kromě vagíny, dvojice ňader a několika děrných štítků s hloupými, stereotypními frázemi není nic, ale vůbec nic? Esther Vilarová ...*“ (s. 41 anot. publ.).

⁸ „*„Pepo, nevěděl jsem, že jsi takovej nezdrovák a chodíš poslouchat k nám za dveře“.* *Nejmenovaný docent pražské techniky*“ (s. 6 anot. publ.).

⁹ Přesněji ovšem normálnímu muži. V současnosti totiž mužský šovinismus či „*toxickou maskulinitu*“ apod. nezřídka nejsilněji neodsuzují ženy, nýbrž muži, přesněji tzv. muži. Například na aktivistických pracovištích feministických a genderových studií nepůsobí výhradně pouze ženy, i když ony drtivě převažují. Působí tam muži, feministkami přezdívaní „*puďlici*“, kterými i samotné profesionální feministky obvykle okázale opovrhují.

¹⁰ Nekorektní zlí jazykové rádi opakují nekorektní otázku, zda-li již někdo někdy viděl přitažlivou feministku?

¹¹ Snadno ale chápe kritiku a odpor ze strany (některých) žen, nicméně odmítá své označování za nepřítel žen. „*Úmyslně nic nechápající feministická kritika Základů označila autora jako misogynu čili nesnášeče žen. To samozřejmě není pravda. Člověk zabývající se třeba šelmami a upozorňující na nebezpečí, které hrozí těm, co s nimi přijdou do styku, také není automaticky nepřitelem těchto zvířat – spíše naopak*“ (cit. dle <https://www.profairplay.cz/muzsky-sovinismus/>, s odkazem na Hausmann, J.: *Mužský šovinismus pro pokročilé*. Ústí nad Labem: Reneco 2005, s. 5. ISBN 80-86563-12-X). Hausmann taktéž nepopírá, že „*existuje jisté procento mužů, kteří mají na tuto problematiku jiný náhled a kteří degradují zde uvedené názory na přesvědčení zakomplexovaného*

Kapitola první Typ fotbalista připomíná jeden „z mnoha schizofrenních projevů ženského nitra, se kterým se nedá nic dělat. Snad jen poradit chlapům, aby se svých zálib nevzdávali, neboť vzdají-li se jich, bude to ještě horší“ (s. 11 anot. publ.). S příkladem, že ženě zprvu fotbal aktivně provozovaný jejím vyvoleným vysloveně imponuje, ovšem po svatbě ji fotbal brzy začne lézt na nervy. Tři hlavní komponenty sexu (z hlediska mužů) – část estetickou, dobyvatelsko-objevitelskou a libidózní představuje *Kapitola druhá Jednotlivé komponenty sexu a typy mužů klasifikované podle nich*. Z hlediska druhé a třetí komponenty kniha rozlišuje dva dominantní typy mužů. Pokud muži záleží více na dobyvatelsko-objevitelských aspektech je zván Dobyvatelem. Pokud na stránce libidózní jde o Sedláka, který je ve své filozofii „přesvědčen, že doma si užije nejlépe“ (s. 12 anot. publ.) a tudíž „není třeba se nikam honit“ (dtto). Sedlák přitom bývá kritizován coby pecivál, Dobyvatel závistivci oběho pohlaví zase nazýván děvkařem či kurevníkem. Strasti chlapa lovce ličí *Kapitola třetí Jak odsud?* Volání divočiny se zkrátka nedá poručit ani ubránit. *Kapitola čtvrtá Tři kategorie žen* rozděluje ženy podle jejich ochoty k orálnímu sexu, kterým žena radost pouze rozdává. Živočišné chování mužů, které za toto feministky nazývají prasaty řeší *Kapitola pátá Jsou chlapi prasata, když ...?* S glosou o tom, že muži jsou sice dobytek a prasata, ale „zkuste vaši drahé po večerech ve vši počestnosti galantně předčítat sebrané spisy Aloise Jirásky. To byste dopadli! Celý den pomlouvala prasáky, a zároveň se na takového těšila!“ (s. 19 anot. publ.).

Kapitola šestá O nemorálnosti neplatit připomíná zneužívání tzv. galantnosti ze strany žen. Mnoho studentek se zdarma nechává doučovat, aniž na sebe nechají sáhnout, mnoho žen vábí na půvaby domů instalatéra a poté nesmělý i smělý instalatér neinkasuje vůbec nic. *Kapitola sedmá O přátelství* startuje takto: „Nemůže být pro ženskou větší zadostiučinění, než když odejde od chlapa a skončí u jeho přítele, způsobí tak rozkol mezi nimi a rozdělí jejich dříve společné přátele na dva nesmiřitelné tábory“ (s. 22 anot. publ.). Hierarchie mužských a ženských hodnot jsou zkrátka jiné. Ceremoniály jinotajů, které ženy vyžadují tepe *Kapitola osmá O nenazývání věcí pravými jmény*. „Vrcholem pokrytectví ... je to, že snoubenec nežádá svou nastávající o vaginu, nýbrž o ruku“ (s. 25 anot. publ.).¹² Důvody pochopitelné i zdánlivě paradoxní o nezbytnosti prodejné lásky sumarizuje *Kapitola devátá Nezbytnost existence prodejné lásky v normální lidské společnosti*. Jde o zachování důstojnosti muže, upevnění manželského či partnerského svazku (měřené snížením rozvodovosti), charitativní účel, snížení sexuální delikvence, šíření sexuální osvěty a zpomalení šíření feminismu. Tři možné permutace poměru sexu a vztahu, „tj. vztah bez sexu, sex se vztahem a sex bez vztahu“ (s. 31 anot. publ.) uvažuje a představuje *Kapitola desátá Sex se vztahem či bez vztahu?*

Kapitola jedenáctá Pokrytectví duševních naháčů se navrácí k populaci lovců, resp. mužů-Dobyvatelů, kteří jsou „z babělými pokrytci a pseudomorálními kazateli nazýváni děvkaři, sukničkáři ...“ (s. 34 anot. publ.). Fatální nedostatek vůle u plnoštíhlých žen odhaluje *Kapitola dvanáctá Metrakoví drobečci*. Poznamenat nutno, že drobné a (plno)hubené ženy každý však nemusí. Nežli chodící ramínko na šaty, tož raději něco fortelnějšího ... *Kapitola třináctá O logice ženského hádání* zdůrazňuje, že nelze logicky vysvětlit „vnější projevy iracionálního ženského nitra“ (s. 37 anot. publ.). Uvzdychané fňukání v písních typu „Ach, lásko proč jsi mě opustila?“ „Vrať se, nemohu bez tebe žít“ ...“ (s. 40 anot. publ.) Hausmann tvrdě kritizuje v *Kapitole čtrnácté Jak mohou muži psát takové texty?* Tímto způsobem jsou totiž v ženské populaci zbytečně vyvolávány i utvrzovány pocity nepostradatelnosti. *Kapitola patnáctá Trumfové eso* precizuje závěr, že „ženské v podstatě nemají kromě své vaginy co nabídnout¹³ – ve většině případů nemají peníze, nemohou co do pobavení konkurovat mužské společnosti, v níž si i lépe zasportujeme, nepodají výkon, nesloží symfonii ani nerozštěpí atom ...“ (s. 41 anot. publ.). Přitom s vaginou ženy „zacházejí ... tak opatrně jako hráč mariáše s trumfovým esem. Svrbí ho prsty, aby ho vynesl a popásl se na jistém štychu a ráži, kterou představuje ...“ (dtto). Na druhé straně musí být

člověka“ (s. 9 anot. publ.). Drtivá většina populace má však na věc mít pohled podobný.

¹² Vybavuje se nám oblíbený džouk dalšího z Velkých učitelů autora recenze – legendárního doc. AT: „Proč se při žádosti o ruku klečí? Protože se mluví k věci ...“.

¹³ Na zmíněné téma koluje na síti mnoho výstižných vtípků. Třebas zahraniční prezentace *Nebezpeční pavouci* s fotografiemi exotických pavouků. První snímek obsahuje varování: „Pavouk Rincon Tě kousne a jeho jed Tě usmrtí za méně než jednu hodinu“. Druhý: „Pavouk Armadera Tě kousne a Tvůj život skončí do dvou hodin, během kterých prožiješ peklo“. Třetí: „Když Tě kousne pavouk Muis, upadneš do spánku a on si na Tobě může pochutnat“. Finální snímek s ženským ohanbím pak hlásá: „Chlupatý pavouk je ze všech nejnebezpečnější; kousne, vezmi Ti dům, ... auto, ... platební kartu, ... peníze a Tvoji důvěru. To stihne za 10 minut“.

adekvátně využít potenciál a předčasné vynesení jistoty trumfového esa (a získání podřadného štychu) bývá mnohdy na škodu.

Absencí dobytelsko-objevitelské komponenty sexu¹⁴ vysvětluje *Kapitola šestnáctá Paralelní manželství* chození za jinými ženskými. Tanec jakožto údajný předzpěv lásky realisticky – coby trapnou bezpohlavní povinnost – nahlíží *Kapitola sedmnáctá Na plese*. Na vsugerování ženských cílů a zájmů do mužova svědomí cílí *Kapitola osmnáctá Vyvolávání neopodstatněného pocitu viny*. Včetně připomenutí ženské (ne)logiky spočívající v tom, že když žena není schopna vytvořit si pořádný program, tak tento nesmí mít ani muž. Hausmann řeší několik modelových situací a závěrem se ptá: „*Proč ty ženské tak baží po chlapově duši (kdes byl, cos dělal, já tady čekám ...). Nám stačí jejich tělo, ale ony chtějí k tomu duši*“ (s. 49 anot. publ.). Důvody zevšednění sexu v letitém manželství načrtává *Kapitola devatenáctá Nechceme lokomotivy, ale rychlá vozidla s velkou akcelerací a hlavně krátkou brzdou dráhou*. Neschopnost žen ocenit velké a hrdinské činy (typu objevování sněžných plání Antarktidy anebo sebeobětování se) konstatuje *Kapitola dvacátá Zvrácená hierarchie hodnot*.

Kapitola dvacátá první Dobré rady kničemu připomíná oblíbená utvrzování se žen ohledně nadřazenosti jejich myšlenek, s litováním ignorantů „*příliš hloupých na to, aby si nechali od nich poradit*“ (s. 53 anot. publ.). Většinou si přitom alibisticky zadělávají „*na ono prorocké: „Já to říkala!”*“ (dtto). K poučení pro muže – „*nežárlit*“ (s. 55 anot. publ.)¹⁵ dospívá *Kapitola dvacátá druhá Neuzurpuj druhého, uzurpuješ se tím sám*. Orgasmus jako symbol pohlavnosti oslavuje *Kapitola dvacátá třetí Erotické fantazie – pomůcka k dosažení orgasmu*. Saldo duševních ztrát a zisků pro každého z novomanželů od okamžiku svatby bilancuje *Kapitola dvacátá čtvrtá Duševní bilance mezi mužem a ženou*. Většina žen velmi rychle nastoluje pocit vlastnictví, kterému posléze sama uvěří. *Kapitola dvacátá pátá Druhá lidská garnitura na důležitých společenských postech* připomíná, že obudnou přefeminizovanost oblasti školství, justice, publicistiky a oblasti sociální. S kritikou instituce samosoudkyň.¹⁶

Pestře mozaikovitý život neumožňuje ženě „*v plné míře rozvinout ... pocit vlastnictví chlapa*“ (s. 64 anot. publ.). Což je závěr, poučení i motto *Kapitoly dvacáté šesté Život jako mozaika. Kapitola dvacátá sedmá Proč ženy nemají úctu k majetku* operuje s modelovou situací, kdy žena nabourá rodinný vůz. Vyvádí však pouze chlap, ženě to bývá jedno. V jejím životě se totiž nic nezměnilo. „*Ona nebude ani lítat po opraváři, ani shánět pomoci inzerátů práci na víkendy k vydělání peněz na jejich zaplacení. Její život v trojúhelníku domácnost – sousedka – kancelář je totiž nedotknutelný, peníze na jídlo, práci prostředky a nájem se musí dát dohromady vždy ...*“ (s. 65 anot. publ.). S fenoménem přehlížení mužů, plynoucím ze sobecké až egocentrické ženské povahy, operuje *Kapitola dvacátá osmá Záměrné přehlížení počinů muže*. Nesnadnou výchovu vlastních dcer, se snahou potírat „*přirozenou ženskou úzkoprsost velkorysejšími projekty*“ (s. 69 anot. publ.), přiznává Hausmann v *Kapitole dvacáté deváté Jak vychovat dcery*.¹⁷ Nad častými ženskými tvrzeními „*Já bych si připadala jako kurva*“ (s. 71 anot. publ.) se podivuje *Kapitola třicátá Kdo je a kdo není kurva*.

Kapitola třicátá první Vývoj ženského nitra se zamýšlí nad dvěma obdobími ženského nitra – obdobím tzv. čekání na Prince a obdobím rozumu. Přičemž do fáze rozumu se žena, bohužel, obvykle dostává až ve věku, kdy po ní na seznamovacím trhu už prakticky není poptávka. Přecitlivělost žen na pořádek z mužského pohledu líčí *Kapitola třicátá druhá Neútlunost domova*. Fenomén kupčení s přeceňováním svých počinů, investic a sebe samé, kterým se některé ženy snaží „*vykompenzovat tušený rozdíl mezi svou užitečností a mužskou užitečností*“ (s. 76 anot. publ.) představuje *Kapitola třicátá třetí Kupčení. Kapitola třicátá čtvrtá Vděčnost – vlastnost ryze mužská* upozorňuje na závazky a omezení plynoucími z pocitu vděčnosti u mužů. „*Tato vlastnost je však ženám naprosto cizí*“ (s. 77 anot. publ.).¹⁸ *Kapitola třicátá pátá*

¹⁴ Neboť: „*Lov je cennější nežli kořist sama. Francouzské přísloví*“ (s. 43 anot. publ.).

¹⁵ „*Vždyť je přece dobře, když se váha té ženské rozloží na více krcích. Nebo ji snad někdo potřebuje na celý úvazek?*“ (s. 55 anot. publ.).

¹⁶ „*Instituci samosoudkyň nebudu již děle rozvádět. Naprosto dokonale to totiž provedl JUDr. O. Kotásek v připravované knize Vliv ženské sounáležitosti na výsledky soudních pří*“ (s. 63 anot. publ.). Zmíněnou práci se autorovi recenze vyhledat nepodařilo.

¹⁷ Uvozené biblickým moudrem: „*Jako jest církev podřízena Kristu, budiž i žena podřízena muži svému ve všem. Efes. 5.24*“ (s. 69 anot. publ.).

Syndrom odcizení dítěte varuje před ženskou sobeckostí, která zachází někdy tak daleko, že ženy prosazují své zájmy i na úkor dětí. Hlavní přítom bývá ublížit otci.

Kapitola třicátá šestá Mužský čas konstatuje, že ve „svém sobectví dávají ženy rovnítko mezi hodnotou času mužů a svého času“ (s. 82 anot. publ.). S poučením, že po stránce času je bláhové se snažit ženu uspokojit.¹⁹ Ženské výčitky ohledně mužova údajného flákání uvádí na pravou míru *Kapitola třicátá sedmá Kdo je vlastně flákač*. Před neprozřetelným podlehnutím slabé chvíle spočívající v zatoužení partnerku někam s sebou vzít varuje *Kapitola třicátá osmá Nepodléhejme slabostem*. Končívá to upřímným chlapským samopřiznáním: „*Že já debil jsem tu krávu sem tahal!*“ (s. 85 anot. publ.). Pro ženy je vždy naprostou samozřejmostí velkorysost mužů, což zmiňuje *Kapitola třicátá devátá Nedocenění velkorysosti*.²⁰ *Kapitola čtyřicátá Med kolem úst* vyzdvihuje důležitost tzv. mazání medu kolem úst při ukecávání žen. Ve své povrchnosti a nesoudnosti berou licoměrné lichotky ženy vážně a vždy si je zdůvodní.

Kapitola čtyřicátá první Za pohlaví dítěte je údajně biologicky zodpovědný otec spekuluje o učebnicových faktech ohledně ženského a mužského genotypu. Ženské posuzování ekonomické úspěšnosti určitého počínu podle okamžitého zisku si bere na paškál *Kapitola čtyřicátá druhá Ekonomická krátkozrakost*. *Kapitola čtyřicátá třetí Populace starých bab* připomíná, že mnoho mužů, často i nevědomě, „*projevuje nejružnější ústupky ženám s jistou nadějí, že by z toho tzv. „mohlo něco být“*“ (s. 90 anot. publ.). Ženy si na tyto výhody navyknu, ale „*kouzlo jednou přestane fungovat*“ (s. 91 anot. publ.). Dosáhnou jistěho věku a sex-appel přestane fungovat. Ony na to ale nejsou připraveny a „*tak vzniká populace starých bab, které zanevřely na celý svět*“ (s. 91 anot. publ.). K přezírání ženské povrchnosti nabádá *Kapitola čtyřicátá čtvrtá Přezírejme ženskou povrchnost*. K požadavku princeznovské krásy Hausmann přidává další: „*aby to nebyla kráva*“ (s. 92 anot. publ.). Větší romantičnost nikoli u žen, nýbrž u mužů přesvědčivě dokládá *Kapitola čtyřicátá pátá Kdo je romantičtější*.²¹

Pochopení pro diskotékové zábavy a hrátky nemá *Kapitola čtyřicátá šestá Diskotéka*.²² *Kapitola čtyřicátá sedmá Musí někdo prohrát?* se zamýšlí nad tím, „*Proč existují v ženách pouze dva druhy pocitů – pocit toho, že je někdo zneužil pro vlastní potěchu, neboť nezaplátil svou duši, a pocit vítěze, který získal navždy dobyté teritorium ...*“? (s. 96 anot. publ.). *Kapitolu čtyřicátou osmou Nezájem o cizí problémy* uvozují i výstižně charakterizují slova legendárního M. Plzáka: „*Dialog dvou žen se skládá ze dvou nezávislých monologů ...*“ (s. 96 anot. publ.). Téma sobectví se vine celou Hausmannovou knihou, přičemž *Kapitola čtyřicátá devátá Kdo je vlastně sobec*, uvedené samostatně zdůrazňuje. „*Stejně jako „Chyťte zloděje!“ křičí nejčastěji zloději sami, na sobectví druhých poukazují nejčastěji ti nejčistokrevnější sobci*“ (s. 98 anot. publ.). „*Muž je zkrátka v očích ženách sobcem, kdykoliv jeho jednání nevyhovuje jejím představám, většinou samozřejmě sobeckým*“ (dtto). To, že žena po souloží překáží, věděli již staří Římané²³ – trapné dohry připomíná *Kapitola padesátá Po souloží*.

Jdeme do finále. *Kapitolu padesátou první Rodina – bezedná stoupa na peníze* startují slova: „*Ve svém sobectví posuzují ženy svou situaci a své štěstí ne podle toho, co mají, ale podle toho, co ještě nemají*“ (s. 102 anot. publ.). *Kapitola padesátá druhá Proč se v roli sexuálních loudilů ocitají většinou muži?* se zamýšlí nad tím, proč ženy neloví muže. Neboť ženy „*do nás vidí víc než my do nich*“ (s. 104 anot. publ.). Hausmann píše: „*Proč tomu tak není? Proč tu opět selhává logika? Protože Bůh, příroda a evoluce si to nepřejí. Kdyby se volba nechala na ženách, lidstvo by geneticky zdegenerovalo. Svět by se zamořil potomky blazeovaných seladonů, přitroublých krasavců, nafoukaných arabských typů. A to přece nejde*“ (s. 105 anot. publ.). *Kapitola padesátá třetí Když vlastní žena nedá ústí v doporučení hrdě odejít středem sálu ke konkurenci* – „*Není důvod být o žízni – hospod je všude plno, a když tenhle hospodský nestojí o moje peníze, jinde se na ně těší*“ (s. 107 anot. publ.). Úvahy ohledně mnohoženství, včetně jeho

¹⁹ „Obecně ... platí, že ženy pozřou mužským čas v neomezeném množství, nikdy ho nebudou mít dost a vždy nás budou zasypávat výčitkami, že jim ho věnujeme příliš málo“ (s. 83 anot. publ.).

²⁰ Uvozená citátem: „*Starej se kde starej, žena chce vždy více – krále a roucha, zlaté náušnice ... Simeon Polockij ...*“ (s. 86 anot. publ.).

²¹ „*Nemůže být povrchnějšího soudu, než když jsme ženami kvůli přímocarosti našeho jednání a drsnější mluvě označovány za cyničtější pohlaví. Jsme pouze pohlaví, které se méně přetvaruje*“ (s. 94 anot. publ.).

²² Uvozená citátem: „*Ženy myslí buď na nic, nebo na něco podobného. Alexander Dumas ...*“ (s. 94 anot. publ.).

²³ „*Už staří Římané říkali, že ... post coitum omne animal triste est ... a tragiku pozorovaného jevu se snažili zlehčit dodatkem: ... praeter gallo, qui cantat ...*“ (s. 100 anot. publ.). S překlady: „*Po souloží je každý živočich smutný*“, resp. „*Kromě kohouta, který si zpívá*“ (tamtéž).

výhod a blahodárnosti, naznačuje *Kapitola padesátá čtvrtá Mnohoženství – od nepaměti faktický stav společnosti*. S důrazem na pochybnost vítězství monogamie, které se obrací proti ženám samotným. Závěrečnou *Kapitolu padesátou pátou Vzpoura proti přírodě*²⁴ korunuje přesvědčení ohledně nemožnosti dlouhodobě se vzpírat zákonitostem přírody. Což se týká v neposlední řadě feministických absurdit, „*kdy se ženy začínají vzpírat své tisíciletými určené roli*“ (s. 112 anot. publ.).²⁵ Ideologie feminismu kráčí a bojuje proti přírodě.²⁶ Hausmann pochybuje o tom, že by případná generální ředitelka Ostravskokarvinského revíru byla šťastnější nežli ženy, „*kteřé doma ve vyluxovaném obýváku očekávají se svačičkami dětmi příchod a pohazení manžela*“ (tamtéž). Za zapamatování tvoří závěrečný odstavec: „*A i kdyby ženy dosáhly toho, po čem nyní touží, tedy aby je chlapi přednostně měli rádi ne kvůli jejich tělu, nýbrž kvůli jejich niterným schopnostem, znamenalo by to Pyrrhovo vítězství. Zahubily by totiž lásku. Ani to ovšem příroda nemůže dovolit dopustit*“ (s. 113 anot. publ.).

Konečně něco normálního, vtipného i moudrého a hlavně slastně úlevně nekorektního. Těšíme se na pokračování.²⁷ Škoda jen, že si podobné rady a postřehy nepřečetl autor těchto řádků v době mladosti. Choval se jako vůl. Možná romanticky, ale rozhodně jako naprostý blbec. Dnes již moc dobře ví, že by bývalo mnohem lepší naslouchat spílání jakýžto je sobec, nežli být pořád titulován coby hodný. A dobrý kamarád. Závěrem je zcela na místě odcitovat Lorda Byrona: „*Strašné je, že se nedá žít s ženami ani bez nich* ...“ (s. 88 anot. publ.). Avšak taktéž i moudrého Voltaira: „*Prostá a jednoduchá žena je dar nebes* ...“ (s. 92 anot. publ.).

P.S. Genderové absurdity (aneb dystopický genderový Brave New World) bují již i u nás. Nová „ombudsmanpersona“ na jisté progresivistické fakultě odmítá oslovení „Milé studentky a studenti“ a prosazuje výraz „Milé studentsko“. Autor těchto řádků rád používá nekorektní oslovení „Vážené kolegyně a kolegové“. Bude nucen psát a říkat: „Vážené kolegyňstvo“?

Vězeň a básník Ho Či Min

„*Ho Či Min ještě dříve, než se stal politikem a osvoboditelem svého národa, byl básníkem. Vězněm a básníkem. Nešťastná země, která uvrhuje básníky do žaláře, ale šťastný národ, jenž se nechá vykoupit básníkem*“ (s. 5 anot. publ.). Překladatel²⁸ (a současně básník a spisovatel) Karel Sýs píše – v úvodu zvaném *Úvodem*²⁹ – dále: „*Zvláště dnes je básníků třeba jako soli. Obzor znejistěl, lidé znejistěli ... Jako bychom se pohybovali v hustém mléce*“ (dtto).³⁰

Varování, že „*obzor znejistěl*“ udeřilo do oka autora anotace při dopoledním čekání 10. 10. 2022.³¹ Slova navýsost aktuální i dnes, kdy Evropu a celý svět „*ovinula mračna*“. Mračna válečné konfrontace,

²⁴ Tuto uvozuje originál i překlad citátu Lorda Byrona: „*Zvyklosti nikdy nepřemohou přírodu. Ta totiž navždy zůstane nepřemoženou* ...“ (s. 111 anot. publ.).

²⁵ „*Začínají své mateřství, péči o rodinu, bytí předmětem sexuálního zájmu mužů a opatrování domova považovat za něco méněcenného a nejrůznějšími formami ... se proti této roli, v níž jsou nenahraditelné, bouří*“ (s. 112 anot. publ.).

²⁶ „*Kdyby totiž feministky měly pravdu a současný stav dělby práce mezi mužem a ženou byl jen párgenerační módní výstřelek, které ony, feministky musí odstranit, sama příroda by jej už dávno časem odstranila jako odstranila ostatní dočasně módní a přírodě se přičící výstřelky ... Ne, to není výchovou matek a babiček k panenkám. Tak se to táhne přes středověk a starověk do doby železné a možná ještě dále. Dnešní postavení ženy je, stejně jako vše v přírodě, důsledkem tisíciletého vývoje. Bouřit se proti tomu je nesmysl*“ (s. 112-113 anot. publ.).

²⁷ Hausmann, J.: *Mužský šovinismus pro pokročilé*. 2. doplněné a rozšířené vydání. Ústí nad Labem: Reneco 2006. 71 s. ISBN 80-86563-12-X. Další osvětový titul z oblasti vztahů mezi muži a ženami navazuje na představovanou publikaci, přičemž 2. vydání je obohaceno o komentáře sexuologa R. Uzla a kolegů.

²⁸ Sbírkou přeložili Duong Tât Tu, Jan Noha a Karel Sýs. Vydala Zdenka Brožová, Periskop v edici *Báseň na sobotu*.

²⁹ Který je sice básnický květnatý, nicméně hodně stručný.

³⁰ „*Básník není slepý, vidí, co neviděli jiní. Ochraňuje, co jiní zapomněli. Tuší zítřek, zatímco jiní přestali věřit včerejšku a žijí jen pro ten dnešní den*“ (s. 5 anot. publ. + zadní strana přebalu).

včetně jaderného Armageddonu, na který se však někteří snad i těší. Mrazivá hrůza dýchne ze slov studentky jisté školy v jistém městě Brně, píšíci ministerskému předsedovi. Prý by radostně a hrdě umírala v jaderném ohni, pokud by to znamenalo vítězství. Ono by přitom vítězů nebylo. Živí by záviděli mrtvým. Tohle není gamesa na Playstation!

Při inventuře na různých místech uskladněných knih vypadla útlá brožurka téměř čtvercového formátu. Básně Ho Či Mina. Otevřela se právě na citovaných slovech. Autor těchto řádků se přiznává, že knih básní za život nepřečetl mnoho,³² a žádnou také ještě nerecenzoval. Začel se však a vydržel až na konec. Za promarněný tento čas nepovažuje. Leč o žádnou seriózní recenzi se samozřejmě nejedná, pouze o pár ryze subjektivních dojmů. Uměním ani múzou básnickou autor těchto řádků políben přehnaně není. Především však alibisticky využil tuto příležitost, resp. inspiraci k dokompletování trojice publikací v dnešním pokračování 3 x Z.³³

Knihu básní, která vyšla za přispění Svazu Vietnamců v České republice, otevírá Sýsova jednostránková pasáž *Úvodem*. Dále přeložena do vietnamštiny coby *ĐỀ TỰA*. Obsah tvoří 57 krátkých básní.³⁴ Citlivě na několika místech doplněných černobílými kresbami, dokreslující pochmurnou atmosféru. Verše jsou prosté, jednoduché a srozumitelné. Vesměs jsou smutné. Jsou z vězení: „*Na celém světě velká bitva hoří, stateční muži stojí na bojišti. Čas vězně ani za groš cenu nemá, když vůle k boji o mříže se tříští*“ (s. 39 anot. publ. – báseň *Smutno*). Mnohé přitom naznačují autorovo nepodvolení se: „*Spoutají tělo, do vězení dají, duch však je volný, ducha nespoutají. A ducha velikého musí mít, kdo velké dílo vykonati mají*“ (s. 8 anot. publ. – báseň *Deník z vězení*).³⁵ Silně a symbolicky působí i báseň *Kláda*: „*I. Má otvory jak tlamu, jež chce žrát. Noc po noci chce lidské nohy žrát. Každému bere jenom pravou nohu. Levá se může do pohybu dát. II. Jak podivný se může život zdát. Všichni si chtějí mučit nohy dát. Vyspiš se, máš-li nohu sevřenu. A ne-li, ne-li, kdepak bude spát?*“ (s. 17 anot. publ.).

Publikaci zakončuje bohemista a překladatel Duong Tât Tu pasáží *Několik slov závěrem*, resp. *L'ŌI CUŌI SÁCH*. Přináší informaci, že *Deník z vězení* je vlastně zápisníkem, ve kterém Ho Či Min shrnul básně napsané ve vězení od podzimu 1942 do podzimu 1943. Po návratu ze služební cesty z Evropy byl zajat Čankajškovci a v Číně prošel desítkami věznic v provincii Kuang-si.³⁶ „*A vše, co viděl, zažil a promyslel je napsáno v těchto prostých verších*“ (s. 72 anot. publ.). Ho Či Minovy verše psané v době čínského uvěznění náleží k nejpřekládanějším vietnamským knihám. V originále byly básně sepsány v klasické čínštině, do vietnamštiny byly přeloženy roku 1960. V českém jazyce tato sbírka knižně vyšla

³² Přičemž jeho názor na básníky – coby „svědomí národa“ – poznamenal díl 24. (*Klauni*) a díl 25. (*Štvanice*) kultovního seriálu *Třicet případů majora Zemana*. Jméno Daneše ovšem zaznělo též v hororové *Studni* (díl 26.) a vlastně i v díle posledním *Růže pro Zemana* (díl 30.).

³³ Přitom ambice byly jiné. Nejméně čtyři zajímavé tituly (ne)trpělivě čekají vyrovnány na policiče. Prvním je knížka Dinušová, D.: *Róza Luxemburgová: Cesty revolúcie*. Bratislava: Veda 2022. 168 s. ISBN 978-80-224-1951-2. Představení této bylo však přislíbeno pro další číslo časopisu CSTS *Alternativy* (č. 12/2022). Druhý titul reprezentuje práce Dolejš, J.: *Spánek na levici: Kritika politické hlouposti*. Praha: Epoque 2022. 400 s. ISBN 978-80-278-0085-8. Třetím je sborník značně heterogenního okruhu autorů Drulák, P. (ed.): *Svrchovanost zprava i zleva / Zvrchovanost' sprava aj zľava. Doslov A. de Benoist*. Praha: Dauphin 2022. 374 s. ISBN 978-80-7645-315-9. Zatím ovšem chybí morálně-volní vlastnosti i síla ke zpracování silně liberálně orientovaného titulu druhého i stále liberálně laděných pokusů o konzervativní obrat na politické levici u titulu třetího. Publikací čtvrtou je pravicový pohled na ústřední konfrontační linii dneška, na rozpor liberalismus versus konzervatismus – Duhan, A.: *Konzervativní revoluce: Ideové základy nové konzervativní pravice*. Brno: Books & Pipes 2022. 255 s. ISBN 978-80-7485-246-6. Normální svět a celá civilizace je destruována hypertrofovaným liberalismem.

³⁴ Obsáhlejší překlad slovenský přináší 133 básní – Ho Či Min: *Dennik z väzenia*. Bratislava: Sing Sign s.r.o. 2022. 276 s. ISBN 9788097411701.

³⁵ „*V jeho veršoch sa skrýva nielen odvaha a húževnatosť básnika, ale aj schopnosť pokojne čeliť nebezpečenstvu, či smrti, ako aj jeho večný optimizmus. Verše za takých okolností mohol napísať iba duševne silný človek*“ (cit. dle <https://www.martinus.cz/?ulItem=1567333>).

³⁶ „*Třinácti okresy provincie Kuang-si mě vládli. V osmnácti věznicích byl vězněn jsem. A proč, proč? Čím jsem se provinil? Že lidu věrný jsem, že miluji svou zem?*“ (s. 63 anot. publ. – báseň *Politickému byru IV. Válečné oblasti*).

v letech 1973 a 1985. Čtenář by možná ještě uvítal krátké představení života a díla Ho Či Mina³⁷ např. na přebalu.

„Pamatujte, že bouře je pro borovice a cypřiše dobrou příležitostí ukázat svou sílu a stabilitu“. „Revoluční morálka nepadne z nebe. Vyvíjí se a upevňuje prostřednictvím vytrvalého každodenního boje a úsilí. Stejně jako nefrit, čím více je leštěný, tím více se leskne. Stejně jako zlato je stále čistší, když se dostává do tavicí nádoby“. „Nic není cennější než nezávislost a svoboda. Nezávislost bez svobody je horší než žádná nezávislost“ (Ho Či Min).³⁸

Vědci, vynálezci a podnikatelé v českých zemích

Hloupé, bolestinsky ublíženecké a malomyslné klišé, že Češi (a Moravané) jen zaostávají za tzv. velkým světem, přičemž údajně – coby národ Švejků – nikdy nic nedokázali, přesvědčivě boří knižnice *Vědci, vynálezci a podnikatelé v českých zemích*. Zahrnuje svazky: Maixner, L., Maršálová, L., Tersch, P., Volf, J.: *Vědci, vynálezci a podnikatelé v Českých zemích. Svazek první: Marků, Diviš, Veverkové, Ressel, Perner*. Praha: Jonathan Livingston 2016. 224 s. ISBN 978-80-7551-030-3; Králík, J., Kraus, I., Servus, S.: *Vědci, vynálezci a podnikatelé v Českých zemích. Svazek druhý: Škoda, Křížík, Kolben, Klement, Baťa*. Praha: Jonathan Livingston 2017. 216 s. ISBN 978-80-7551-036-5; Švihálek, M., Franc, M., Dvořák, J., Šolcová, A., Kraus, I., Těthalová, M., Stejskalová, K., Václavík, M.: *Vědci, vynálezci a podnikatelé v Českých zemích. Svazek třetí: Heyrovský, Dolejšek, Svoboda, Wichterle, Svátý, Holý*. Praha: Jonathan Livingston 2017. 261 s. ISBN 978-80-7551-046-4; Štoll, I., Dostál, O., Dvořák, R., Bránský, J., Merta, O., Šejnoha, J.: *Vědci, vynálezci a podnikatelé v Českých zemích. Svazek čtvrtý: Doppler, Mendel, Mach, Ježkové, Kaplan, Roučka*. Praha: Jonathan Livingston 2017. 256 s. ISBN 978-80-7551-067-9 a níže blíže představovaný svazek pátý.

Prvních pět svazků přináší příběhy významných vědců, vynálezců a podnikatelů, kteří se nesmazatelně zapsali nejenom do české, nýbrž i evropské historie a zasloužili se o pokrok v mnoha sférách lidského počínání, v zemědělství, medicíně, průmyslu, dopravě a jině, a na které bychom neměli zapomínat. Životem a dílem se stali vzory úspěšným osobnostem současnosti. Těmto jsou věnovány další dva svazky, odlišné od předchozích. 19 českých podnikatelů, vědců a vynálezců dneška představuje titul Maixner, L.: *Vědci, vynálezci a podnikatelé v Českých zemích – současnost*. Praha: Jonathan Livingston 2019. 128 s. ISBN 978-80-7551-130-0. Další figurují in Maixner, L.: *Vědci, vynálezci a podnikatelé v českých zemích – současnost II*. Praha: Jonathan Livingston 2021. ISBN 128 s. 978-80-7551-207-9.

Recenzovaný „5. svazek edice *Vědci, vynálezci a podnikatelé v českých zemích ukončuje přehled dnes již nežijících vědců, vynálezců a podnikatelů, kteří se narodili a působili na území českých zemí. Jsou mezi nimi velmi známí i neznámí lidé, vědci, u kterých dnes mnohdy ani netušíme, že se zde narodili. Měli bychom být hrdí na své předky a uvědomit v dnešní záplavě informací ze zahraničí, že neexistují jen významní zahraniční vědci, ale že mnozí naši krajané se zapsali do dějin světové vědy a zanechali v ní významnou a nesmazatelnou stopu“ (Cit dle <https://www.knihydobrovsky.cz/kniha/vedci-vynalezci-a-podnikatele-v-ceskych-zemich-5-111456321>).*

Úvod z pera hejtmana Pardubického kraje s knihou nijak nesouvisí a není jasné, proč tuto zahajuje. Sponzorský dar? Uváděn není. Vazba na představované osobnosti? Vlastně žádná. Proč mají představovaní inspirovat pouze současníky pozdvihující Pardubický kraj? Anebo snad každý ze svazků zahajuje jeden z hejtmanů? Leč vazba Pardubic na knihu stále chybí ...

³⁷ Ho Či Min (1890 – 1967) byl vietnamský prezident, básník, vůdce boje za národní osvobození. Vlastním jménem Nguyễn Sinh Cung, Ho Či Min (vietnamsky Hồ Chí Minh) znamená „Ten, kdo osvětluje cestu“ (Ho je obvyklé vietnamské příjmení). Jedná se o legendární postavu vietnamské historie, nazývanou „Strýček Ho“. Osoba Ho Či Mina má pro Vietnamce podobný význam, jako u nás pro mnohé TGM. Otec Osvoboditel. Uctívaná modla. Nezpochybnitelná legenda. „Strýček Ho“ s dlouhým tenkým vousem skutečně žil pro svou zemi a této se obětoval. Srov. např. Duiker, W. D.: *Ho Či Min*. Praha: BB art 2002. 583 s. ISBN 80-7341-166-0. *P.S. pro odlehčení: Pokud se autor těchto řádků někdy odhodlá ke vzpomínkové mozaikovitě knize po vzoru J. Brožíka z prostředí akademického, hospodského, undergroundového, burzovního (bleších trhů, resp. military, deskových, modelářských apod. burz) či pejskařského etc., neopomine zmínit začátek divokých 90. let. Kdy o dobově nemalý peníz s kamarády-kumpány pravidelně hrával Pexeso v pivnici na Petřínách. Pexeso s nádhernými podobiznami socialistických politiků. Žádné zlomyslné či neumělé karikatury, ale přesná a pěkná vypočtení. „Strýček Ho“ náležel ke kartám, které měly dvojnásobnou hodnotu a každý hráč o ně usiloval.*

³⁸ S využitím <https://citaty.net/autori/ho-ci-min/>.

O něco pochopitelnější je druhá část úvodu, jejímž autorem je J. Volf, člen ediční rady knižnice *Vědci, vynálezci a podnikatelé v českých zemích*. Ovšem ani z této se o knize samotné čtenář nedozvídá vůbec nic. Musí pouze přetrpět školometské mentorování, že máme být hrdi na osobnosti z českých zemích, včetně „Nobelistů“ J. Heyrovského a J. Seiferta. S moralizováním, zaměřeným (snad) na studenty či budoucí vědce, ohledně světla na konci tunelu a nutnosti k tomuto směřovat korektní cestou, „aby si NIKDY nemusel vyčítat své kroky ...“ (s. 7 anot. publ.). Přítomno je poděkování L. Maixnerovi za dotažení projektu a jednatele nakladatelství Jonathan Livingston za odvahu edici vydávat. Knižnici celé i tomuto svazku ocenění bezesporu náleží, ovšem úvod by tomuto slušel výstižnější. Minimálně by čtenář uvítal zmínku, jak byli představováni vybírání. Podle jakého klíče či kritéria? Včetně rozvržení do pěti dílů. Spojuje je něco? Ani časová souvislost jasná úplně není.³⁹ Připomíná to nesourodý a nijak nepropojený „pel-mel“. Škoda, že projekt nebyl dotažen i po této stránce.

Po dvojím úvodu následuje pětice rozsáhlejších kapitol. Tyto seznamují s životem, dílem a odkazem příslušné osobnosti. Text na mnoha místech ožívují černobílé fotografie, kresby anebo podobizny. Vzorek literatury je uváděn za každou z kapitol. Na předchozí svazky edice upozorňuje zadní strana přebalu knihy. Knihy, která rozhodně není vyčerpávající encyklopedií, a vlastně ani odbornou publikací, nýbrž počinem beletristicko-popularizačním. Což není kritika ani snižování významu, nýbrž pouhé konstatování faktu. Psána je relativně čtivě a zajímavě, se silně patrným technickým pohledem, resp. zaměřením autorů. Což je pochopitelné. Autoři přitom usilují o maximální srozumitelnost a nekomplikovanost výkladu (Možná občas až přespřílišnou). Publikace je uchopitelná všemi čtenáři, včetně mládeže.

Ivo Kraus je autorem kapitoly *František Josef Gerstner*, akceptovatelně seznamující s jedním z nejvýznamnějších českých přírodovědců a techniků. Připomínáno je zejména založení polytechniky, resp. vyučování inženýrství před Gerstnerovou polytechnikou. Důraz je kladen i na Gerstnerovy projekty, v čele s „železniční silnicí“, přičemž opomenut nezůstává ani jeho syn František Antonín. F. J. Gerstner je dále jmenován v kapitole další, a to v souvislosti s učitelem mladého B. Bolzana. Až zde je uvedena Gerstnerova teorie vln z počátku 19. století.

Autorkou kapitoly *Bernard Bolzano* je matematicka a historička vědy Alena Šolcová. Zmiňuje Bolzanovo dětství, mládí, studia, jeho učitele (S. Vydra, K. H. Seibt, F. J. Gerstner), rozhodování o kariéře (matematik či teolog), další profesionální vývoj, život (včetně pobytů v Těchobuzi) i Bolzanův odkaz. Se zaměřením především na matematiku a logiku.

Josef Božek je předmětem nejrozsáhlejší kapitoly z pera (či klávesnice) Jaromíra Volfa. Psané místy „ich“ formou, včetně osobních poznámek. Božek je představován na historickém pozadí,⁴⁰ včetně rekapitulace vývoje technického školství v Českých zemích. Obsáhlejší životopis J. Božka završují pasáže o synech Františkovi a Romualdovi. Zasloužená pozornost je věnována Božkově parnímu vozu a parolodi. Zmíněn je též Božek – mechanik a hodinář.

Ivo Kraus je taktéž autorem kapitol *Jan Evangelista Purkyně* a *Josef Hlávka*. Purkyně se zapsal do historie řady oborů. Představen je jeho rodokmen, dětství, studia, působení ve Vratislavi, profesura na pražské Karlo-Ferdinandově univerzitě i jeho „veledilo – výběr vědeckých objevů a odborných aktivit“ (s. 150 anot. publ.). Ohledně J. Hlávky kapitola závěrečná rekapituluje běh jeho života a Hlávkovy činnorodé aktivity, namátkou např. včetně rozhodujícího podílu na založení Národohospodářského ústavu při *České akademii*.

Autor recenze si knihu pořídil kvůli kapitole věnované B. Bolzanovi (Přičemž koupí nelituje). Přiznat, resp. napsat, že byl však (mírně) zklamán není úplně spravedlivé. Formulujme diplomatičtěji. Očekávání byla jiná. Což se týká minimálně částečně i kapitol ostatních. Jde vždy o populárnější představení příslušné osobnosti, které ovšem laického čtenáře, ale i čtenáře odborněji fundovaného může inspirovat i vést. A podnítit k dalšímu studiu, a to materiálů samozřejmě nejlépe pramenných. Takže svůj účel v tomto ohledu publikace splňuje. Znovu ocenit a vyzdvihnout nutno snahu celé knižnice připomínat osobnosti české historie.⁴¹

³⁹ Což se týká především jiných svazků této edice.

⁴⁰ Toto autor kapitoly konzultoval se svým synem J. Volfem jr.

⁴¹ Čemuž skromným dílem usiluje přispět i autor recenze. Vypisuje proto seminární apod. práce např. na témata *Česká věda a technika jako průkopník nových odvětví (tahounů) v rámci první dlouhé K vlny, tj. přibližně první poloviny 19. století (J. Božek aj.)*, *Česká věda a technika jako průkopník nových odvětví (tahounů) v rámci druhé dlouhé K vlny, tj. přibližně druhé poloviny 19. století (rodina Gerstnerova aj.)*, *Česká věda a technika jako průkopník nových odvětví (tahounů) v rámci třetí dlouhé K vlny, tj. přibližně první poloviny 20. století (F. Křížik aj.)*, *Česká věda a technika jako průkopník nových odvětví (tahounů) v rámci čtvrté dlouhé K vlny, tj. přibližně druhé poloviny*

Autor těchto řádků se rozhodně nepovažuje za fundovaného bolzanologa, leč v českém jazyce alespoň letmo prolétl téměř vše, co bylo k Bolzanovi a o Bolzanovi napsáno. Se zaměřením na sociálně-ekonomickou a politickou stránkou jeho rozsáhlého, a široce rozkročeného, díla. Jisté srovnání tudíž má. Zásadnější problémy v textu A. Šolcové neshledává, nicméně tento je zaměřen poněkud úzce. Například o utopii *O nejlepší státě* nikde ani nejmenší zmínka. Šířeji absentuje připomenutí sociálně-ekonomické a sociálně-politické dimenze Bolzanova díla. Nelze se divit vzhledem k orientaci autorky, že cílí na přínos matematický a logický. Ovšem Bolzano nebyl jen matematik a logik, nýbrž také teolog, filozof, učitel, reformátor aj.

Bolzano je textem ale představen snad lákavě a snad čtenáře zaujme jako člověk i originální vědec evropských dimenzí.⁴² Šíři záběru ani velikost (ani v mnohém problematický a současně stále inspirativní odkaz) však příslušná kapitola moc nepostihuje. Je koncipována tak, že poslední český polyhistor Bolzano působí oproti ostatním představovaným osobnostem hodně skromně, skoro jako „*chudý příbuzný*“. Proti čemuž by však puritánsky skromný a nadpozemsky šlechtitý Bernard Bolzano sám pravděpodobně nijak neprotestoval.

Námětem na samostatný materiál je otázka tzv. polyhistorů v toku historie nejenom české (a moravské). Bolzana lze označit za jednoho z posledních či dokonce za posledního polyhistora nejen českých zemí. Otázka posledního polyhistora však zůstává trvale otevřená i proto, že není jasné, jak velkou část vědění musí obsáhnout. Polyhistor má být osobností všestranného vzdělání, která svým bádáním, činností spisovatelskou aj. zahrnuje mnoho různých oborů lidského vědění. Obsažení takřka veškeré dobového vědění bývá spojováno s Aristotelem nebo L. da Vincim. Ohledně posledního evropského polyhistora jsou skloňována jména Vinci, J. Caramuel, G. W. Leibniz, J. W. Goethe, J. S. Mill, A. F. H. Humboldt, ovšem právě i B. Bolzano. Z českých (a moravských) osobností bývá označení polyhistor spojováno taktéž se jmény jako T. Hájek, K. Harant, J. A. Komenský, J. F. A. Buquoy, J. E. Purkyně či F. Křížík. Českými polyhistory – mnohdy polozapomenutými – bývají zvaní též Klaret (Bartoloměj z Chlumce), P. Židek, D. Basilius z Deutschenberka, J. M. Marků, B. Balbín. Také i mladší současník Bolzana K. S. Amerling bývá jmenován coby svérázný polyhistor. V rudolfínské Praze žil, zemřel a je zde pochován učenec J. Š. E. Delmedigo, s rudolfínskou Prahou je spojen J. Dee – oba též zvaní polyhistory. Mezi polyhistory je někdy řazen i německý literát narozený a zemřelý v českých zemích W. E. Gautsch. Vedle skutečných intelektuálních polyhistorů (typu středověkých či antických autorit) bývají tímto označením – nejen svými současníky – často nadneseně, resp. v mediální zkratce titulování odborníci pouze určitých věd a oblastí (knihovník J. F. Opiz, historik J. Jeník z Bratřic, historik M. A. Voigt, přírodovědec V. Láska, archeolog a lékař J. Wankel, lékař J. Koutecký, společenský vědec J. Krejčí, spisovatel J. Křesadlo). Někdy též chodící lexikony a polygloté (M. Ransdorf), sběratelé co největšího počtu akademických titulů (J. M. Kašparů), ale dokonce i různí všumělové, vynálezci a recesisté typu fiktivního J. Cimrmana nebo skutečného J. Hrona-Metánovského. Přičemž mezi předobrazy Cimrmana (pravděpodobně skutečného držitele největšího počtu hlasů v celonárodní anketě *Největší Čech* v roce 2005, který ovšem byl z hlasování vyřazen) figurují i pábitelů jako J. Eskymo Welzl či V. Svoboda Plumlovský. Ohledně termínu polyhistor je však na místě dodat, že tito nejenže vědění obsáhli, nýbrž především přispěli k jeho posunu. Obsáhlými vědomostmi či geniální pamětí přitom vládli mnozí, namátkou hermetik J. A. Smíchovský aj., u nichž označení polyhistor na místě není.

P.S. Nalejme si čistého vína. Hlavním důvodem sepsání této recenze je reklama (a něco podprahové samochvály v marnivé pýše). 5. 10. 2022, u příležitosti 241. výročí narození B. Bolzana, byla publikována monografie Utopický vizionář Bernard Bolzano. S předmluvou L. Perného. 1. elektronické vydání (pdf), resp. 2. rozšířené a doplněné vydání. Praha: Institut české levice 2022. 444 s. ISBN 978-80-11-02303-4

---

20. století (A. Svoboda, O. Wichterle aj.), *Vědecko-technická revoluce z pohledu prací kolektivu R. Richty – aktuálnost odkazu* anebo *Velcí tuzemští inovátoři*.

⁴² Který však přitom zůstává český, i když publikoval německy. Bolzanův odkaz (namátkou ohledně myšlenek zemského patriotismu) bývá různě interpretován a často dezinterpretován. Bolzanovská tradice připomíná tradici svatováclavskou, taktéž v historii různě využívanou a zneužívanou. I Bolzano bývá často využíván k propagaci německého pohledu na dějiny. S čímž souvisí zveličované nebo přímo překrucované Bolzanovo odmítání českého obrozenectvého vlastenectví. Pražan Bolzano má sice být označován za českého myslitele, ovšem pochází z italsko-rakouské rodiny a píše i hovoří vždy německy. Práce sice psal německy, leč celý život prožil v Čechách a již během tohoto se stal pro české obrozenectvé bojovníka za sociální a národnostní spravedlnost. Za zdůraznění stojí, že samotný Bolzano nikdy po celý život neopustil Čechy a ke svému duchovnímu i lidskému rozvoji nepotřeboval žádné globální kočování. Netrpěl přitom komplexem malosti ani provinciálního zápečnictví. Miloval „*stověžatou*“ Prahu, přičemž zřejmě jako první i spočítal její věže apod.

(pdf). Volně dostupná na <http://library.institutcl.cz/Bolzano.pdf>, resp. <https://institutcl.cz/blog/2022/10/05/bolzano/>.⁴³

Monografie je avizovaná takto: „U příležitosti 241 let od narození vychází studie nahlížející optikou politické ekonomie na B. Bolzana i jeho ctitele a následovatele. Bolzano nebyl jen matematikem a logikem evropského formátu, teologem, filozofem, učitelem a vychovatelem, nýbrž také kritickým sociálním myslitelem a reformátorem, jehož dílo má i zřetelné dimenze ekonomické. Hospodářské aspekty v Bolzanově vizi hrají důležitou roli a tato nespočívá na fundamentech pouze naivně fantazijních. Východisko jeho ekonomických úvah představuje kategorie vlastnictví. V díle Bolzana lze vystopovat vizionářství sociálního státu, veřejného sektoru či zárodky prvků ekonomie blahobytu. Ocenit je možné promyšlenost, logičnost a přesnost projektu účelně zřízeného státu. Díky práci *O nejlepším státě* – kterou samotný Bolzano odmítá za života zveřejnit, a jež vzniká paralelně s logickým pojednáním *Vědosloví a dalšími díly* – se stává nejznámějším českým utopistou. Spis zůstává první původní, a dodnes i jedinou, ucelenou a systematickou českou utopií. Bolzano je monografií interpretován jako osobnost pokroková, ovšem nikoli pokrokářská. Řazení mezi utopické socialisty však zůstává diskutabilní, neboť nelze přehlížet nábožensko-etické ukotvení celého Bolzanova díla, resp. fakt, že pojátkem Bolzanových veškerých aktivit zůstává nejvyšší mravní zákon. Kněz-socialista Bolzano přitom má nejbližší k socialismu státnímu. Bolzano je líčen jako poslední český polyhistor, jako osobnost česká, i když německy píšící, s připomenutím jeho zemského patriotismu a idealistického světonázoru. Představení monografií jsou bolzanovci, včetně vesměrného bloudění posledního kacíře v českých dějinách, moravského buditele, reformátorského snílka, utopisty (teoretika i neúspěšného praktika) F. M. Klácela. S připomenutím kněze-socialisty Klácela taktéž coby zhrzeného mentora a poučovatele B. Němcové nejenom ohledně idejí utopického socialismu a komunismu. Kritické připomínání Bolzana-vizionáře je užitečné v souvislosti s varovným mementem vznášejícím se nad levicí tuzemskou i zahraniční – nestát se vymírající utopickou sektou. Utopie jsou přitom nerozlučně spjaté právě s levicovou a radikální politikou. Realizace levicových vizí o spravedlivějším sociálně-ekonomickém uspořádání je podmíněna vírou v lepší budoucnost, včetně představivosti. Přičemž ztráta představivosti může být vnímána jako projev bezmoci celé společnosti v dnešní dystopické době, plné chaosu a synergie krizí. Odvážné představy posouvaly svět dále. Bez utopií zbývá pouze beznaděj“ (<https://institutcl.cz/blog/2022/10/05/bolzano>).

---

⁴³ V případě technických aj. obtíží při prohlížení či stahování lze volit též adresu https://institutcl.cz/digital_library/anebo https://www.academia.edu/88102162/Utopick%C3%BD_vizion%C3%A1%C5%99_Bernard_Bolzano_S_p%C5%99edmluvou_L_Pern%C3%A9ho či <https://books.google.sk/books?id=J9yTEAAAQBAJ&pg=PA7&dq=Luk%C3%A1%C5%A1+Pern%C3%BD&hl=cs&sa=X&ved=2ahUKewjoyP2Ts9f6AhXZuaQKHQg6Bw0Q6AF6BAGIEAI#v=onepage&q=Luk%C3%A1%C5%A1%20Pern%C3%BD&f=false>.

Utopický vizionář Bernard Bolzano

Pavel Janíčko

Sirůček, P.: *Utopický vizionář Bernard Bolzano. S předmlouvou L. Perného*. 1. elektronické vydání (pdf), resp. 2. rozšířené a doplněné vydání. Praha: Institut české levice 2022. 444 s. ISBN 978-80-11-02303-4 (pdf). Dostupné od 5. 10. 2022 na <http://library.institutcl.cz/Bolzano.pdf>, <https://institutcl.cz/blog/2022/10/05/bolzano/>, resp. https://institutcl.cz/digital_library/.

Významný levicový teoretik, profesor ekonomie na VŠE v Praze a dlouholetý spolupracovník a aktivista v levicových institucích a organizacích, prof. Pavel Sirůček, předložil monumentální práci, jejíž označení pojmem „*monografie*“ je možná až příliš skromné. Jde o komplexní pohled nejen na dílo Bernarda Bolzana, ale o analýzu celkového myšlenkového prostředí příslušného období vývoje společnosti nejen ve středoevropském prostoru, a to s přesahem až do současnosti. V této souvislosti jako levicově orientovaný člověk Sirůček odhaluje hlavní aspekty utopičnosti Bolzanových myšlenek. Nikdy přitom nezapomíná na ten základní fakt, že podstatou kapitalismu je soukromé vlastnictví výrobních prostředků a nutnou podmínkou jeho překonání je jejich zespolečenštění. Tento postoj se promítá i do jeho prací a publikací včetně zde recenzované vynikající monografie, kde se mj. věnuje i Bolzanovým názorům na vlastnictví.

Významnou předností Sirůčkových prací je nesmírně bohatý poznámkový aparát, který umožňuje získat skutečně plastický obrázek o příslušném tématu. Plasticita a komplexnost při charakteristikách a rozkrývání daného tématu je skutečně zásadním a významným rysem tohoto zde recenzovaného materiálu. Tento významný rys předkládané monografie je ještě umocněn prvkem multioborovosti, která právě byla pro Bolzana typická a kterou autor naprosto respektoval i v tom smyslu, že spolupracoval při tvorbě tohoto materiálu i s odborníky v dalších vědních oborech, např. v matematice.

Pokud bychom tedy měli přejít k samotné monografii, asi nejlepší bude použít shrnující slova samotného autora:

„ThDr. Bernard Bolzano (1781–1848) nebyl pouze matematikem a logikem evropského formátu, teologem, filozofem či celoživotním učitelem a vychovatelem, nýbrž také kritickým sociálním myslitelem a reformátorem, jehož dílo má i zřetelné dimenze ekonomické. Proto oprávněně figuruje v přehledech prvopočátků českého ekonomického myšlení. Díky spisu O nejlepším státě se Bolzano stává nejznámějším, a původním, českým utopistou. Monografie mapuje polozapomenutý a nezřídka deformovaný odkaz tohoto myslitele renesančního záběru, s důrazem na ekonomické, resp. sociálně-ekonomické aspekty Bolzanova díla. Stručně zmínění jsou bolzanovci, včetně připomenutí bloudění a díla „posledního kacíře v českých dějinách“ – moravského buditele, reformátorského snilka a dalšího utopisty F. M. Klácela“ (doslovné citáty z textu recenzované publikace jsou uvedeny kurzívou).

Stejně tak dokreslující výše uvedené poznámky o multioborovosti Bolzanova odkazu je i následující citát:

„Bolzano je známý hlavně jako matematik a logik formátu nesporně přesahujícího české hranice. K méně zdůrazňovaným náleží pedagogická, teologická, filozofická či etická dimenze rozsáhlého díla širokého záběru. Ještě méně známý zůstává Bolzano coby sociální myslitel, vizionář a utopista, který se zabývá i ekonomickými otázkami. Opomenut by neměl zůstat ani Bolzano vlastenec – zemský patriot. Tématem monografie je kritické zmapování přínosu Bolzana především jako utopického vizionáře prizmatem politické ekonomie, ovšem s neostrými hranicemi, resp. přesahy do sociologie, politologie, filozofie aj. Jeho sociálně-ekonomické a politické myšlení je představeno v neopomenutelném kontextu Bolzanových ostatních vědeckých a tvůrčích aktivit i souvislosti s jeho životem, osudem a rozpory doby.“

Pokusme se alespoň v několika větách charakterizovat obsah kapitol této publikace.

Kapitola 1. Pedagog, ušlechtilý lidumil, kněz i kacíř

Autor zde velmi podrobně mapuje vývoj Bolzanova ke studiu kněžství a jeho kořeny už od dětských a mladých let. Dovojuje i z podrobných citací jeho samotného, že základním motivem tohoto jeho kroku nebyla ani tak bezvýhradná víra v nadpřirozenost a „*boží stvoření*“, ale především snaha najít takovou

pozici v životě, která by mu umožňovala prosazovat mravnost a ušlechtilost ve společnosti. Připomíná také, že Bolzano se narodil do doby, kdy v době panování rakousko-uherského císaře Josefa II. se nejen v samotné jeho monarchii, ale s určitým předstihem i v ostatní Evropě začalo prosazovat osvícenství a ustupuje tedy definitivně exaltované prosazování náboženských dogmat a politika jediného správného náboženství. Sirůček tento novodobý posun ve vnímání náboženství projevující se i v postojích Bolzanových označuje termínem „nábožensko-etický“ utilitarismus či mravní relativismus.

S tímto postojem pak měl Bolzano i velké problémy po nástupu reakce po odchodu, císaře Josefa, což nakonec vyvrcholilo jeho suspendací z pozice učitele náboženství.

Zachovával však i ve ztížených podmínkách kritickou dimenzi svých přednášek, jak o tom svědčí následující citát:

„Bolzano byl vnímám jako „šlechtic ducha“, persona „výjimečné lidskosti“ a mravní autorita, uchvacující silou vnitřního přesvědčení. Studenty vedl k nezaujatému kritickému myšlení, k odvaze svobodně se vyjadřovat a náležitě argumentovat. „Bolzano snášel kritiku a přál si ji. Studenti mohli veřejně pronést kritiku a námítky proti jeho učení a vždy pečlivě odpovídal“. Bolzano usiloval přimět studenty k vlastním názorům na základě objektivního a kritického myšlení. Během přednášek předkládal logicky uspořádané námítky pro i proti předkládaným pravdám. S cílem, aby se studenti dobrali náboženského přesvědčení vlastním přemýšlením, nikoli pouze slepým přijímáním dogmat.

Autor zmiňuje i významný přínos Bolzana k rozvoji pedagogického myšlení, kdy Bolzano přikládal značný význam studiu filozofie a získávání logických dovedností ve výchově. Autor píše, že „*Bolzanovy pedagogické myšlenky jsou označeny za inspirativní nejenom v kontextu evropské kultury počátku 19. století, nýbrž i z hlediska současnosti. Především s ohledem na potřebu harmonického osobního rozvoje, hledání zdrojů vnitřní motivace u studentů a zlepšování jejich logického myšlení, význam duchovních kvalit učitele a ohledně role státu ve směru pokroku vzdělávání coby nejučinnějšího prostředku kvalitativních společenských změn.*“

Klíčovou kategorií při jeho výkladu náboženských a biblických pojmů se pro něho stala rovnost lidí, kdy „*Bolzano vycházel z křesťanského světoobčanství a křesťanského lidskosti a v exhortách se zasazoval o to, aby rozdíly mezi stavy a národy byly co nejpokojněji vyrovnávány. V exhortách třibil a předával své představy o ideálním společenském uspořádání, které systematicky vyložil v díle O nejlepší státě.*“

Autor nezamlčuje, že Bolzano se často ve svých názorech dostával do rozporů mezi (staro)katolickými dogmaty a osvícenskými principy. A že je mu vytýkána určitá zmatečnost a nedostatek jasné koncepčnosti a eklecticismus, a také poněkud z dnešního hlediska naivní snaha po smíření náboženství a vědy a boj proti dobovému bezvěrectví. Přesto „*Bolzano bývá označován za dovršitele osvícenské katolické teologie u nás. S průkopníkem v osobě J. Dobrovského – „Tak jako osvícenská katolická teologie u nás měla svého průkopníka v Josefu Dobrovském, tak v Bolzanovi má svého dovršitele.*“

Autor velmi podrobně popisuje okolnosti Bolzanovy činnosti a „*vyhnanství*“ v posledních fázích jeho života a také uvádí dobové reakce na jeho skon.

Kapitola 2: Svěbytný zemský patriot, filozof, matematik a logik

Tato kapitola akcentuje zejména tu stránku Bolzanovy osobnosti a činnosti, kde se projevují jeho postoje a názory na dobové národnostní problémy a rozpory. Jak se praví v recenzované monografii: „*Bolzano sám stál vždy stranou národnostních třenic, tyto otázky byly značně na okraji jeho zájmu.*“ On sám pocházel z německy mluvícího prostředí, a tak příliš neprosazoval jednoznačnou českou obrozeneckou politiku. Orientoval se spíše na takové pojetí tohoto problému, kde se rozvine harmonické soužití všech národů žijících v dané zemi (především tedy Čechů a Němců), tedy na zlepšení soužití dosažené pěstováním podmínek rovnosti a sociální spravedlnosti pro všechny. „*Podle Bolzana má mít opravdové vlastenectví sociální náplň, což spojoval s humanistickou činností pro veřejné blaho. Láska k vlasti měla spočívat i v úsilí o zmírnění sociální bídy.*“

Sirůček konstatuje, že Bolzano nesympatizoval s radikálním panslovanským a českým (antiněmeckým) programem a spoléhal se na obecnou obrodu z pozic růstu vzdělanosti a všeobecného pokroku. „*Verí v zjednotené ľudstvo a nastolenie mieru ...*“ píše autor předmluvy L. Perný.

V Bolzanově pojetí je vlastenectví vymezeno teritoriálně, nikoliv národnostně. „*Bolzanovo vlastenectví je etické, nesené je ve znamení míru a vzájemné snášenlivosti a spojeno s výchovou ke*

křesťanským postojům a občanské uvědomělosti v duchu ideálů křesťanského bratrství“. Z tohoto pojetí odvozoval i národnostní nenávisť a úpadek lásky k vlasti, který má své kořeny v sociální nespravedlnosti a bídě. V tomto smyslu musí marxistu napadnout, že Bolzano v určitém smyslu předjímal slova mnoha sociálně revolučních písní, např. „*Internacionála je zítřka lidský rod*“, i když samozřejmě nevěřil v revoluční řešení této otázky. Sirůček dokládá, že ačkoliv Bolzano nebyl přímo aktivistou ve směru české emancipace, přesto si uvědomoval nerovnost postavení Čechů v monarchii, viz citát „*česky mluvící část obyvatelstva žije „v žalostném stavu chudoby a poroby“ a „všichni boháči a velcí majetníci v národě jsou buď rozenými Němci a docela cizozemci, anebo jsou to takoví lidé, kteří se k Němcům počítají, poněvadž dávno již odložili českou řeč a český mrav*“. Recenzent si nemůže nevybavit scény ze seriálu F. L. Věk popisující čechoněmčinu služek, ale i úpornou snahu dnešní globalizované vyšší a střední vrstvy hovořit co nejvíce anglicky. Některé společenské vrstvy jsou prostě vždy ochotné přizpůsobit se společenským poměrům.

Obecně můžeme spolu se Sirůčkem zakončit tuto tematiku souhrnným citátem, že „*Bolzano byl zapáleným zemským patriotem a boj Čechů za zrovnoprávnění s privilegovanými Němci považoval za zcela oprávněný. Nepochyboval o významu Čech ani českého národa, ani o tom, zda jsou hodny dokonalosti. I český národ má být suverénní částí světa se svým významem pro celek, obdobně jako je vesmír propojen všemi svými částmi a každá z částí má svůj vlastní význam pro celek. Nicméně typickým českým vlastencem se Bolzano nestal, neboť se snažil uchovat si tzv. objektivitu a nestranný nadhled. Přitom rozpoznával sociální kořeny národnostního útlaku českého národa a v rámci utopicko-humanistických koncepcí utlačovanému.*“

Pokud jde o filozofické směřování Bolzana, tak Sirůček shrnuje řadu hodnocení od mnoha autorů, kteří se tímto tématem zabývali. Výsledným poznatkem je konstatování o idealistické povaze Bolzanových filozofických úvah, o jeho snaze smířit logiku a vědeckou metodologii s náboženským dogmatismem, o odmítání dialektického pohledu na společenský vývoj. Jako téměř ve všech svých aktivitách je i Bolzano filozof velmi rozporuplný a v tomto smyslu i originální. Sirůček připomíná, že velký podíl na této jeho originalitě a rozpornosti má i prostředí, ve kterém se pohyboval, tedy prostředí rakousko-uherské monarchie se všemi svými rozpory. Nicméně tento fakt nijak neovlivnil stabilní osu jeho myšlení, a to určení humanismu jako hlavní směr směřování lidstva.

Sirůček rovněž široce komentuje v této kapitole další oblasti Bolzanova zájmu, především jeho aktivity v oblasti matematiky a logiky:

„*Ve filozofické argumentaci je patrné Bolzanovo matematické nadání. Bolzanův zájem o matematiku byl taktéž silně motivován filozoficky.*“

„*Bolzanovo jméno je spojeno především s matematickou analýzou. Samotný Bolzano bývá řazen mezi průkopníky pojetí matematiky založené na logice. Jako osvícenec dával B. Bolzano formální logice i sociální či dokonce politický význam*“. *Věřil, že rozpracováním aparátu logiky bude „možné odlišit ve všech případech pravdu od nepravdy a v souladu s tím i uspořádat společnost.*“

Sirůček také velmi podrobně rozebírá konkrétní matematické postupy a objevy, které lze Bolzanovi přičíst, především tedy v oblasti teorie funkcí, teorie nekonečna a pravděpodobnosti.

Autor hovoří i o Bolzanově přínosu k teorii logiky, která právě má umožnit konstrukci vědy jako procesu hledání finálních pravd, které prospějí lidstvu.

Ukončeme tedy exkurs do této kapitoly tímto charakteristickým citátem:

„*Pasáže připomínající vědecké vklady Bolzana ve sféře filozofie, matematiky, logiky aj. zarámujeme myšlenkou, že sjednocujícím pojátkem Bolzana coby matematika a logika – jak je především znám ve světě – a Bolzana jako ušlechtilého vychovatele, přítele mládeže a sociálně-kritického myslitele i utopického vizionáře (jak je, resp. přesněji býval hlavně známý v českých zemích) je „nejvyšší mravní zákon jeho etiky, podle něhož je povinností každého člověka usilovat ze všech sil o prospěch a štěstí celku*“.

Kapitola 3. Sociální kritik, reformátor, pacifista a (proto)ekonom

Tato kapitola je v Sirůčkově pojetí nepochybně klíčovou pasáží jeho vyprávění o Bernardu Bolzanovi, neboť pojednává o tématu, které je mu blízké ať už z hlediska profesního jako ekonomického teoretika, tak i z pohledu ideového jako levicově zaměřeného člověka. Zde právě se nejzřetelněji projevuje Bolzanův základní myšlenkový vzkaz pro současníky i budoucím generacím a jeho hlavní idea, která je centrem jeho myšlení, totiž že nejvyšším mravním zákonem je obecné blaho.

Autor uvádí, že sám Bolzano považoval např. své matematické výzkumy za věc druhořadou a podřizoval je úkolu šíření svého nejvyššího mravního zákona dosažení všeobecného blaha pomocí šíření logického myšlení. Se svými sociálními a náboženskými názory seznamoval českou veřejnost ze svého působení jako profesor náboženství na Filosofické fakultě pražské university v letech 1805–1820.

*„Bolzano proslul coby odvážný a radikální sociální kritik, reformátor a buřič. Přičemž jeho radikálnost má však pevné meze, na místě je označení opatrná či rozumná radikálnost, resp. opatrné a rozumné „novotářství“. Hlásáním idejí rovnosti a svobody a neustálého pokroku směrem k ideálnímu stavu Bolzano přispívá k šíření demokratických názorů. V exhortách ostře kritizoval feudální i kapitalistickou společnost a poukazoval na projevy nerovnosti mezi lidmi, na útlak národnostní, politický i sociální i na materiální a mravní bidu. Na tomto základě systematicky rozpracovává státně-utopický spis *O nejlepším státě* (Bolzano, 1932), formulující principy ideální společnosti v podobě účelně zřízeného státu.“*

Sirůček dokládá, že řada Bolzanových úvah má otevřeně socialistický charakter, nicméně jde o pozice spíše utopického rázu. Podle něj nelze Bolzana považovat za socialistu. Jeho sociální cítění má spíše oporu v náboženském učení. Naplněním Bolzanova mravního zákona má být zřízení ideálního státu, kde by se uplatnila téze, že *„kdo neprospívá druhým, není hoden života.“*

Charakteristika Bolzana jako utopisty vychází především z jeho představy o změně společnosti prostřednictvím vzdělání a osvěty. Jak Sirůček píše: *„Bolzanův nejlepší stát ... vlastně jen jakousi všeobšahlou výchovnou institucí, pečující neúnavně a neúprosně o stálé mravní zdokonalování všech občanů ...“*

„Bolzano neochvějně věří, že lidstvo se neustále mravně zdokonaluje. Se závěrem, že člověka a lidstvo je možné výchovou získat pro ideje spravedlivějšího uspořádání, které vznikne cestou postupných, racionálních reforem na základě uvědomění si jejich potřebnosti. Přičemž odmítá řešit všechny spory či nerovnosti násilnými prostředky.“

Bolzano v žádném případě není radikálním revolucionářem, naopak podporuje existenci státní moci a věří v postupnou pozitivní přeměnu prostřednictvím už zmíněné osvěty. A to dokonce i v mezinárodním rozměru až k ustavení jakéhosi harmonického „světostátu“.

Klíčovou jeho myšlenkou je ale rovnost lidí, nikoliv však v absolutním smyslu, ale především pokud jde o nezasloužené rozdíly stavovské a majetkové. Viz:

„Bolzano kritizuje sociální nerovnosti a zastává názor, že rodové (stavovské) a majetkové rozdíly nejsou dány navěky. Stát by proto měl řešit majetkovou nerovnost a nerovnost, vznikající připisováním výhod z důvodu příbuzenských vztahů či původu. Ohledně nerovnosti majetkové však opět nevolá po nastolení naprosté rovnosti. Stát by měl umožnit občanům, aby svou příčinlivostí, pílí a spořivostí získali přiměřeně větší majetek, avšak neměl by dopustit, aby občan nashromáždil majetek větší mnohonásobně. Takový občan by se mohl stát nežádoucím pro společnost, protože by pomocí majetku mohl ovládat jiné za účelem svého zisku.“

Recenzenta při čtení těchto řádků nutně musí napadnout, že jde o jakýsi téměř komunistický manifest, ovšem omezený z hlediska způsobu odstranění nespravedlivého režimu nenásilnou přesvědčovací kampaní. Dalším omezením Bolzanova myšlení je pak i jeho pohled na práva jednotlivců účastnit se společenského života, kdy toto právo má příslušet pouze lidem, kteří jsou tzv. kompetentní.

V dalším textu pak Sirůček obsáhle rozebírá okolnosti a peripetie Bolzanova pojednání *„O nejlepším státě“*, o jehož základních rysech jsme se zmínili už dříve. Sirůček popisuje i genezi historie pojmání Bolzanova odkazu v českém prostředí. Dále pak posuzuje podle jednotlivých kapitol konkrétní a detailní aspekty tohoto klíčového Bolzanova díla.

Velkou pozornost věnuje autor monografii, jak už bylo výše řečeno, ekonomickým aspektům Bolzanova učení, i když se Sirůček vzpírá označit Bolzana za ekonoma. Připomíná, že ekonomii a její principy označuje za *„základní stavební prvky výkladu spravedlivé společnosti, jejího uspořádání a fungování“*. Výklad fungování Bolzanova ideálního státu je založen na navýsost ekonomické kategorii vlastnictví. Jak se praví v monografii, Bolzano *„celou silou svého hněvu napadá soukromé vlastnictví a zlo, jež plodí“* a říká *„vše je vlastnictvím všech“*. Bolzano ovšem přistupoval k ekonomii spíše z morálních hledisek, nezajímal se příliš o vědeckou analýzu ekonomického systému, která byla k dispozici v určité podobě už v jeho době.

Nicméně lze říci s autorem monografie, že *„jeho radikalismus v tomto bodě nemá v české sociálně-kritické literatuře obdoby až do vzniku revolučního dělnického hnutí na konci sedmdesátých let 19. století, které je ovšem zároveň zbavilo jeho utopicky nereálných rysů.“*

V dalším textu pak autor rozebírá Bolzanovy úvahy o způsobu nabytí vlastnictví, které jsou shrnuty v pěti zásadách, pojednávajících např. o výrobě, koupi a prodeji, darování, dědictví, zdanění („*Daně tedy platí jen ti, „jejichž majetek převyšuje průměrnou normu (tato norma se zjistí tak, že se veškerý národní majetek rozvrhne na všechny občany*“). Konstatuje, že ačkoliv Bolzano explicitně nehovoří o společenském vlastnictví, z jeho úvah tento princip vyplývá. Sirůček rovněž podrobně rozvádí Bolzanovy příklady, kdy ideální stát poskytuje svým občanům určité služby bezplatně, z dnešního pohledu tedy jako formu společenské spotřeby. Sirůček se rovněž zabývá Bolzanovými názory na roli peněz, jejichž existenci v ideálním státě nepopírá, ale přisuzuje státu významnou úlohu při regulaci cen. Stejně tak autor popisuje Bolzanovy názory na roli a postavení zaměstnanců a obecněji celé hospodářské soustavy, které by měly být pod přísným společenským a státním dozorem. Speciálně se v této souvislosti dotýká i oblasti obchodu.

Citlivé otázky zaměstnanosti jsou dokumentovány následujícím citátem:

„V Bolzanově účelně zřízeném státě panuje všeobecná pracovní povinnost. Nemocní, děti, přestárlí jsou od této osvobozeni. Nemocní, slabí a staří lidé jsou zaopatřeni na účet obce, případně vypomáhá kraj, země, stát. „Pracovní schopnost určuje lékař“. Bolzano uvedené formuluje slovy: „Členové obce nemocní anebo ti, co nejsou práce schopni pro slabost – děti např. a staří lidé – žijí však na náklad obce, leda že by tato mohla prokázat, že počet lidí takových jest v ní již nepoměrně veliký, že obec nestačí je uživit; v tom případě dostává obec podporu, a to od okresu ..., jako zase tento může dostat výpomoc od země, státu atd. ...“

V monografii se rovněž uvádí, že Bolzano se snažil i svým osobním příkladem, ovšem na bázi dobročinnosti, své ideály uplatnit i v praxi. Ale intenzivně podporoval i ideje družstevnictví jako nástroje ke zlepšení postavení lidí.

Pokud bychom měli nějak sumarizovat celkový sociálněekonomický vklad Bolzana, pak je asi užitečné opět použít citaci z monografie:

„Bolzano byl hluboce sociálně založen. Měl nezvyklé pochopení pro strádající bídou hmotnou i duchovní. Již ve svých univerzitních přednáškách tepal bezcitnost majetných, brojil proti nerovnosti lidí a majetku, proti soustředování bohatství v rukou nečetných jedinců, vyslovoval se rozhodně pro svobodu smýšlení, zrovnoprávnění žen, pro účast lidu na vládě. Mnohé z jeho myšlenek byly přímo revoluční. V jeho projevech často proráží názor, že společnost by měla být reformována v duchu komunismu prvotních křesťanů, že není spravedlivý řád, v němž bohatí, kteří nepracují, žijí z práce chudých, a své posluchače přesvědčoval, že hlavní příčinou zbědačení širokých vrstev je instituce dědického práva. Odsuzoval příkré snahy zaměstnavatelů zkracovat mzdy, přiznával dělníkům právo na práci a na stávkou

Závěrem k této kapitole bychom mohli ještě zdůraznit, že se dá říci, jak píše Sirůček, že Bolzanovy představy sice mají celkově ráz utopického socialismu, nicméně v některých aspektech ho překonávají. Bolzanova koncepce je sice v jádru utopická, ale od jiných podobných materiálů staví více na detailech a v určitých aspektech tkví pevněji v realitě a obvykle se neuchyluje k „*iracionálnímu snění a blouznění*“.

V následujícím textu Sirůček obšírně analyzuje některé zdroje utopických názorů Bolzana, konkrétně rozebírá dílo Étiennea Cabet, francouzského utopisty první poloviny 19. století, a jeho ikarského hnutí postaveného na principech bratrského komunismu, který se dokonce pokusil o jeho praktickou aplikaci jak ve Francii, tak v Americe.

„Cabety úvahy měly vliv na teoretiky socialismu a komunismu, včetně K. H. Marxe a F. Engelse. Cabet si však neuvědomoval třídní konflikty a otázku „budoucnosti řeší pouze v rovině filozofie a fantazie“. Pro Cabetu také zůstávala významná náboženská rovina. Křesťanství považoval za učení zaměřené proti vlastníkům a utopistický projekt Ikarie založil na „pravém křesťanství““.

Za významný Cabetův příspěvek považuje Sirůček i jeho názor na pokrokový charakter dějinného vývoje právě směrem ke společnosti založené na komunistických ideálech jako na naplnění principů rozumu a racionality.

Kapitola 4. Bolzanovství, bolzanovci a vesměrné bloudění F. M. Klácela

Dalším z galérie bolzanovsky laděných osobností jeho doby, které Sirůček ve své monografii obsáhle připomíná jako možného bolzanovského protagonistu a ideového souputníka, je F. M. Klácel (1808-1882), kterého označuje za sociálně utopického myslitele.

„Na stránkách Morawských Nowin se jako jeden z prvních v českých zemích podrobněji zabýval socialismem a komunismem. S Klácelem mohou být spojovány počátky české levicové utopie, včetně komunistické varianty. Přitom byl socialistou, resp. komunistou osobitým a nábožensky založeným i orientovaným.“

Klácel bývá označován za socialisticky orientovaného kněze, který byl nakonec z římskokatolické církve exkomunikován a emigroval do USA. Tam se pokoušel zakládat komuny jako „*předobraz společnosti založené na lásce, porozumění a celosvětovém sbratření*“, s inspirací v Jednotě bratrské.

V duchu tohoto pokřesťanstveného utopismu samozřejmě ani Klácel nevolá po násilné revoltě, která by vedla k prosazení jeho myšlenek, ale jako prostředky k dosažení těchto cílů uvádí „*zaslíbení se bratrstvu; schůzky a učení ústní; knihovny a noviny; hostinství a dary; sbírky, daně a příspěvky*“.

Sirůček zdůrazňuje, že „*Klácel jako jeden z prvních v českých zemích podrobněji seznamuje širší veřejnost s idejemi socialismu a komunismu v předmarxistickém duchu. Současně je průkopníkem používání slova komunismus, resp. komunistický v českém jazyce, nicméně komunismus v Marxově pojetí odmítl.*“

Klácel varuje před tzv. pošetilostí idejí socialismu a komunismu – před záłudností víry v komunismu pro „*lidimilné srdce*“, kdy komunismus je pro něj „*nařintěná obluda všebláženosti a všebratrství*“. *Komunismus má být podle Klácela stejný jako despotismus, neboť má požadovat svobodnou obec, ovšem nikoli svobodného jednotlivce.*

Autor recenze si zde neodpustí kritickou vsuvku na adresu podobných úvah o svobodě a nesvobodě jednotlivce, kterou prý zajišťuje pouze soukromé vlastnictví. Tato teze je základní obhajobou údajné přednosti kapitalismu, nicméně zamlčuje, že tato „*svoboda*“ je v tomto světě výrazně limitována právě vztahem a podílem na soukromém vlastnictví. Soukromé vlastnictví tedy přináší mnohonásobně větší despotismus, který je vytvořen nepřekročitelnými majetkovými a třídními bariérami.

Sirůček dále pojednává o Klácelově vztahu a aktivitách spojených s osobou B. Němcové, kdy se včlenily do jeho snah o založení jakéhosi intelektuálního bratrstva i osobní vztahy jeho členů právě k citové nestále české spisovatelce. V této souvislosti podává Sirůček i docela komplexní ilustraci o názorech na postavení Němcové v kontextu soudobé i pozdější české společenské reality tak, jak je možno je dohledat v citátech předních českých intelektuálů až do dnešní doby.

Připisuje Klácelovi i zásluhu o zvýšení zájmu spisovatelky o sociální situaci chudiny a o sociální tematiku obecně.

Rovněž tak autor objevuje docela pregnantní Klácelův popis dějinného vývoje na základě třídního mechanismu: „*Počali jsme s rodinou, widěli jsme, jak z čeledi vzešlo otroctví, z otroků pak wywinuli se dělníci swobodní, z této samostatnosti dělnické přičiněním náhody, nerowné pilnosti a schopnosti, nerownost wlastnictwí, vyklubalo se bohatstwí a panstwí jedné a chudoba a odwislost z druhé strany.*“

Přesto však Klácel kritizuje myšlenku společenského vlastnictví jako záležitost demotivující a nevedoucí k využití všech produktivních vlastností lidí.

Kapitola 5. Inspirace a deformace odkazu osamělého myslitele B. Bolzana

V další kapitole se Sirůček zabývá různými typy reakcí na Bolzanovo polyhistorické působení.

Označuje Bolzanovo postavení právě tímto výrazem a řadí ho do této exkluzivní kategorie, viz citát:

„Vyzdvihnout lze mnohostranné zaměření renesančně rozkročeného vědce a originálního myslitele Bolzana, se stále aktuálními inspiracemi ohledně mezioborovosti. 1826 Bolzana lze označit za jednoho z posledních či dokonce za posledního polyhistora nejen českých zemí.“

Při rekapitulaci Bolzanových přínosů Sirůček opět a správně zdůrazňuje ekonomickou důležitost kategorie vlastnictví a nutnost regulace soukromovlastnických vztahů, kterou chtěl Bolzano realizovat prostřednictvím zásahů státu.

Bolzano má přicházet s ideou lidstva jako velkého sociálního státu, resp. modelem spravedlivé společnosti na mezinárodní úrovni ve smyslu globálního sociálního státu, který zabezpečuje naplnění základních potřeb každého obyvatele skrze progresivní zdanění. Za základní kritérium spravedlivosti Bolzano považuje veřejný zájem a společenské blaho.

Sirůček poukazuje i na dvojznačnosti ve výkladu Bolzanových myšlenek, které jsou ovšem důsledkem nejednoznačností a rozporů obsažených v přímo v Bolzanově díle. Jako příklad uvádí různé možnosti pohledů na česko-německé soužití a na budoucnost jeho realizace v podmínkách českého státu jako státu

mnohonárodnostního, přičemž v této souvislosti lze jeho argumentaci použít jak ve prospěch národních českých snah, tak i těch, kteří stojí na pozicích zemského multietnického uspořádání. Spíše však je Bozanův odkaz účelově a jednostranně využíván či zneužíván k obhajobě novodobého „evropanství“ a ke kritice přílišného akcentu na vlastenectví včetně kritiky obrozenců.

Sirůček rovněž poukazuje na aktuálnost Bolzanova protiválečného až pacifistického poselství, kdy označuje války za projevy barbarství a volá po jejich odstranění a překonání jako nepřekného odkazu minulosti, aniž by ovšem odhalil militaristické tendence zakotvené v podstatě kapitálového vztahu.

Autor monografie neopomněl rovněž připomenout Bolzanovy kritiky týkající se přizpůsobování se domácí populace „cizím mravům“, a přirovnat tuto stránku Bolzanovy ideové orientace k dnešním „sluníčkářům“ ze západního hnutí „Woke“, k němuž zaujímá kritický postoj v duchu jakéhosi tradicionalismu. V tomto bodě se Sirůček poněkud odchyluje od své levicové orientace, neboť podstatou levicovosti je právě odmítání (třídně utlačovatelských) tradic. Sirůček tomu říká „povinné vychvalování konstruktů multikulturalismu, inkluze, migrace“ etc. *Postmoderní obdobou nejvyššího mravního zákona má být povinnost fatalistického respektování nadčasových dogmat liberálního tzv. Dobra.*“

Zde se poněkud zaměřuje dnešní pojetí multikulturalismu a obecně liberalismu v podmínkách nadvlády mezinárodního velkokapitálu, jehož smyslem a cílem je zakrýt absenci skutečných svobod a sociálních hodnot v podmínkách globalizovaného kapitalismu, se skutečným liberalismem, jež je podmíněn sociální a vlastnickou rovností. Tato falešná představa o liberalismu pak svádí k nesmyslným válkám a bitvám s migranty, homosexuály, ekology, a nikoliv se skutečnými původci diktátorských a neliberálních tendencí ve společnosti.

Je zde ovšem třeba doplnit, že některé Sirůčkovy postřehy směrem k současnému pseudoliberalismu a kosmopolitismu v kontextu kritik zneužívání Bolzanova odkazu mají svou platnost. Je zřejmé, že právě zpochybňování národních tradic, národních identit, národních jazyků a především národní historie je mohutným nástrojem v rukou oligarchické mezinárodní velkoburžoazie k nastolení své světovlády. Stejně tak je oprávněná kritika pohrdání tvořivou a produktivní prací a podpory parazitismu a spekulantství.

Sirůček dále zmiňuje ohlasy na Bolzanovy názory týkající se politických práv, postavení žen ve společnosti, ale i pojetí a významu volného času.

Stejně tak se široce věnuje problematice stanovení kritérií pro určení utopie jako žánru a filozofického pojmu a správně konstatuje, že:

„Utopie v sobě skýtá revoluční náboj, „neboť utopii je právě ten způsob myšlení, který usiluje o změnu skutečnosti ve směru ideálních představ. Zároveň je to takové myšlení, které pokud nalezne svůj projev v jednání částečně nebo zcela rozbíjí či přetváří existující skutečnost.“

Sirůček ovšem znovu sklouzává do soubojů se „sluníčkáři“, který ho poněkud odvádí od podstaty problémů kapitalismu, viz:

„Vážná varování se v současnosti týkají dystopií zejména (hyper)liberálních. Taktéž nezřídka stavících – alespoň rétoricky – na „sluníčkářských“ premisách, že všichni lidé jsou výjimečnými osobnostmi a jsou bytostně dobří. Pouze špatný systém jim brání být dobrými, resp. žádné nerovnosti nemají být přirozené, nýbrž jsou pouze důsledkem špatné politiky a systému. Včetně údajných předsudků a netolerance. Globalistické pokrokařské projekty počítají přitom s tím, že lidé se budou muset dramaticky omezit a vzdát se své „sobeckosti“ i „tmářského“ pohledu na vlastnictví. Nic již nebudou vlastnit, pouze sdílet. Což se ovšem netýká tzv. elit. Zmíněné umocňuje energetická krize Západní Evropy, způsobená především sebevražednými projekty pod taktovkou Velkého resetu. Lockdowny infekční mají být vystřídány lockdowny energeticko-klimatickými.“

V závěru monografie („Otevřené otázky (místo závěru)“) se pak její autor zamýšlí nad otázkou, jak charakterizovat Bolzanovo dílo, jak jej definovat i z hlediska „vědeckého či pseudovědeckého“ žánru, jak jej zasadit do aktuálního myšlenkového i názorového rámce a jaké reakce mohou jeho myšlenky implikovat a inspirovat i v dnešní době.

Sirůček jednoznačně Bolzana zařazuje do kategorie utopistů s velmi komplexním pohledem na všechny otázky společenského života, ale zároveň lze jeho dílo nazvat dílem vědeckým z hlediska jeho komplexnosti a metodologie:

„Reformní pojednání „O nejlepším státě“ je promyšlené vědecké dílo. Jde o jeden z mála, možná i stále jediný pokus o původní český utopický systém. Systém ucelený, propracovaný, systematický, spočívající na relativně promyšlených ekonomických základech. Nejedná se o povrchní líčení utopického ideálu účelně zřízeného státu, kdy hlubší odůvodnění zásad projektovaného systému u Bolzana neabsentuje jako u dalších tuzemských pokusů ...

Vizionářský projekt nese zřetelné rysy utopického socialismu i komunismu. Bolzano však nevolá po úplné majetkové (a vlastnické) rovnosti, nýbrž po omezení křiklavých majetkových rozdílů. Akceptuje ideu soukromého vlastnictví coby kořenu zla ve společnosti, ale toto neruší, jen výrazně omezuje. Bolzano uvažuje o široké demokracii a reformách ekonomiky, politiky, výchovy, morálky i životního stylu.“

Sirůček tedy sumarizuje odkaz Bolzana jako svébytného a renesančního myslitele (polyhistora), který byl zároveň utopistou či snílkem a zároveň tvrdým realistou, vidícím nešvary své doby a hledajícím jejich možná řešení.

Poznámky recenzenta

Monografii lze hodnotit a komentovat v těchto bodech

- Jde o významný počín z hlediska zvýšení celkového povědomí o významné osobnosti našich dějin, jež byla z různých důvodů poněkud opomíjena
- Monografie přináší velmi komplexní a velmi plastický obrázek o dějinném kontextu vývoje ve středoevropském prostoru v daném období
- Stejně tak se zde dozvídáme množství informací o vývoji a různých aspektech v rámci myšlenkového světa orientovaného na kritiku sociálních poměrů tehdejšího (i dnešního) světa a na hledání řešení těchto problémů i třeba nereálnou a utopickou cestou
- Autor vykonal masivní práci, pokud jde o vytěžení relevantních historických a vědeckých zdrojů. Myslím si, že v tomto ohledu je jeho přínos bezkonkurenční.
- Rovněž tak si zaslouží maximální ocenění autorovo teoreticko-historické zasazení Bolzanových myšlenek do kontextu vývoje levicových názorů, a to včetně některých soudobých diskusí o levicovosti, progresivismu, kosmopolitismu, vlastenectví apod.

3. Materiály k pěstování vize

Projekt UNIVERZITY VŠEHO VĚKU

Součástí rozšíření verze vize **nemůže nebyť koncepce odstranění úpadku vzdělání a důsledků tohoto úpadku**, a to i pokud jde o vymezení toho, co by mělo být nezbytnou součástí obsahu vzdělání. Vzdělání je základem produktivní spotřeby, základem naplnění smyslu žití, který je založen na rozvoji a uplatňování schopností. Ve zlomové době však k tomu přistupuje i to, že **přirozená autorita vzdělání** umožňuje alespoň částečně vytlačit z naší psychiky zapouzdřující memplexy, tj. ty replikátory v komunikačním prostoru, jejichž stabilita je založena na tom, že si podmaňující psychiku člověka a uzavírají jej do stereotypů a názorových bublin. S takto zasaženými lidmi se pak snadno manipuluje.

Několik následujících dílu seriálu k pěstování vize je věnováno náčrtu toho, jak by mohlo být koncipováno funkční a přitažlivé vzdělání odpovídající úrovni univerzitního vzdělání.

Rozklad univerzitního vzdělání vyvolává poptávku po kvalitním, široce dostupném a plně využitelném vzdělání. V následujícím materiálu se pokusím zformulovat svoji představu, jak by veřejnosti dostupná alternativa mohla vypadat:

- Pro koho: Všem – jak z hlediska věkových skupin, tak i dosaženého vzdělání. Předpokladem je ukončené středoškolské vzdělání.

- Využití: Jako součást celoživotního vzdělání, upgrade a doplnění znalostí do aktuálně využitelné podoby, nebo náhrada vysokoškolského vzdělání (sice bez státní certifikace, ale s větší mírou využitelnosti).

- Forma: Nejdříve studiové sestříhané nahrávky poskytované prostřednictvím internetu, návazně přenosy z online vzdělávacích akcí (s dostupností jejich záznamu), tj. forem je více, mohou se vhodně doplňovat.⁴⁴

Cílem bude postupně pokrýt všechna témata odpovídající kompletnímu vysokoškolskému vzdělání, které bude mít následující přednosti:

- Mnohem vyšší míru provázanosti poznatků.
- Rozchod s rigidními a nefunkčními prvky.
- Vysoká míra přitažlivosti a originality přednášek.
- Zvýraznění tabuizovaných témat.

Struktura témat

Velmi podstatný bod. Struktura témat musí být volena tak, aby garantovala ucelenost, funkčnost a přitažlivost.

Nejvíce poptávanými tématy například na univerzitě třetího věku (která je určitým blízkým příbuzným projektu) jsou dějiny kultury, psychologie, případně základy práva. Pokud však systém vzdělání chce poskytnout člověku skutečnou **oporu v systematizaci jeho životních zkušeností, odpovědi na otázky, o co ve společnosti jde a co dělat** v návaznosti na to, co přináší jeho život a společenský kontext, je třeba nabídnout strukturu témat, která se od toho, co je "lábivé" liší, ale zpracovat témata tak, aby byla vysoce přitažlivá a vnitřně kompaktní (doplňovala se).

Matematika nejdříve – Proč právě matematika?

Jedním z obecně oblíbených omylů (ve smyslu pojmu zavedeného spisovatelem Miroslavem Součkem) je, že matematika je o "počítání", že je "těžká" a "nezábavná".

Pokud by někdo učil matematiku tak, že by u konzumentů jeho výuky vznikl tento dojem, učil by matematiku špatně, přesněji učil by něco jiného než matematiku. Výuka matematiky plní tři funkce, které nejdříve vyjmenuji a po té rozeberu každou z nich:

1. Hlavní funkcí matematiky je **rozdílení představivosti**.
2. Neatraktivnější součástí výuky matematiky je, že nám umožňuje **kontakt s nekonečnem**.
3. Nejpraktičtější vyústěním výuky matematiky je, že víme, **kde a jak lze matematiku použít**.
4. Kromě toho, jako vedlejší funkce, nás výuka matematiky **vede k určité sebekritičnosti**.

Matematika jako hlavní opora naší představivosti

Člověk nemyslí formou logických kalkulů, ale tím, že si **vytváří představy a pracuje s nimi**. Matematika je z tohoto hlediska oporou či ještě názorněji kostrou utváření představ. A to ať již jde o geometrickou složku matematiky či aritmetickou, resp. algebraickou. Graf či vzoreček jsou jednou z hlavních opor našeho chápání té či oné součásti reality. Úměrně naší schopnosti pracovat s grafy a vzorečky (ne pamatovat si je, ale pracovat s nimi, představovat si prostřednictvím nich, o co jde) jsme schopni v té či oné oblasti používat náš rozum.

Matematika jaká nástroj našeho kontaktu s nekonečnem

Svět, ve kterém žijeme, je mnohem nekonečnější, než si dovedeme představit. Dokonce i ten, kdo si tuto skutečnost uvědomuje a chápe ji, bude mít o nekonečnosti našeho světa vždy jen neúplnou a povrchní představu.

Přestože o nekonečnosti můžeme hovořit v mnoha směrech, můžeme o ní uvažovat v mnoha podobách a na mnoho způsobů, je jednou z hlavních vlastností světa, ve kterém žijeme, nemůžeme se žádného z mnoha nekonečen "dotknout". Dokonce si ho ani nedokážeme představit jiným způsobem, než v podobě různých typů matematických nekonečen. Těch je habaděj, což zpravidla člověk ani netuší.

⁴⁴ Rozjezd prostřednictvím studiových nahrávek je spíše taktický tah: Aby bylo v úvodu nabídnuto to, co je atraktivní a "vyladěné". Pak mohou být organizována setkání k nejzajímavějším tématům a online přenosy a účasti, nejlepší mohou být archivována a doporučována, zařazena do systému studiových nahrávek. (Asi jako studiové nahrávky hudby a záznamy koncertů, které mají někdy neopakovatelnou atmosféru).

Matematika nám umožňuje nejen s různými typy nekonečen pracovat, ale dokonce i dojít až do nekonečna, tj. uskutečnit přechod k nekonečnu (a to opět v mnoha oblastech a na mnoho způsobů), což má významné praktické aplikace. V této souvislosti stojí za přečtení kniha Bernarda Bolzana *Paradoxy nekonečna* (Československá akademie věd – ČSAV 1963, originální vydání *Paradoxien des Unendlichen*, 1851).

Pro vztah člověka ke světu má poznání nekonečna (v jeho různých podobách) naprosto zásadní význam. **Vše, co se kdy v dějinách snažilo omezit svobodu člověka** (ať už to byly instituce, různé nástroje duchovního útlaku, osoby, které se snažily prosadit se na úkor druhých), **pěstovalo představu omezenosti světa, ve kterém žijeme**. Mj. jedním z hlavních důvodů, proč byl na počátku novověku v roce 1600 upálen Giordano Bruno, bylo to, že rozvíjel a propagoval myšlenku nekonečnosti světů. Myšlenku, která – pokud je pochopena – neumožňuje s racionálně uvažujícím člověkem manipulovat různými typy nástrojů duchovního útlaku.

Mj. i to, co se dnes považuje téměř za samozřejmost, tj. to, že jde o **"trvale udržitelný rozvoj"**, je kontaminováno (a patrně ne náhodou) omezeností. Správně bychom měli říkat, že jde o **kvalitativně neomezený rozvoj**. Bez opory v pochopení matematických podob nekonečna si to člověk neuvědomí a ani mu to nelze vysvětlit.

Mj. otázka typů nekonečen bezprostředně souvisí s otázkou konečnosti či nekonečnosti lidstva a individua.

Matematika jako znalost postupů, které fungují

Ten, kdo studuje matematiku, by jako důležitý přínos pro své profesní uplatnění, ale třeba i v běžném životě (například když porovnává různé možnosti uložení či investování peněžních prostředků) měl vědět, jaké matematické prostředky jsou k dispozici. Nemusí sám nic počítat, stačí vědět, po čem sáhnout. Například když pracujeme s většími soubory dat apod. Většina z toho, co potřebujeme, je dostupná prostřednictvím internetu či dokonce může fungovat jako aplikace v mobilu.

Matematika jako faktor sebekritičnosti

Matematika je jednou z disciplín, prostřednictvím které si můžeme ověřit, co skutečně umíme a zda tomu rozumíme. Prostě tím, že umíme provést výpočet či důkaz. Při studiu na fakultách matematiky se právě na to klade hlavní důraz. Student na těchto fakultách má neustálou představu toho, co umí a co ne. A musí ji mít, pokud chce fakultu absolvovat. Takto pojatá výuka matematiky "ukazuje", vede k sebekritičnosti a skromnosti. Od studia matematiky na fakultách, kde je jen jednou ze součástí přípravy člověka na profesní a společenské uplatnění plně využití této funkce z časových, kapacitních i jiných důvodů nelze očekávat. Ale alespoň dílčí prvky toho by ve výuce měly být obsaženy.

Co ve výuce zdůraznit a jak postupovat?

Zde uvede jen několik námětů, jak postupovat, pokud má být výuka matematiky atraktivní:

- Nejlépe je začít přirozenými čísly a ukázat (jako když kouzelník vytahuje králíky z klobouku), jak přirozená čísla porodila ostatní čísla (nulu, záporná čísla, racionální čísla, iracionální čísla, transcendentní čísla, imaginární čísla, kardinální čísla, vektory, matice). Je to fascinující příběh o roli symetrie, různých typech přesahu.

- Návazně seznámit posluchače s "matematickou matematikou", tj. matematickou logikou (včetně axiomatické výstavby matematických disciplín a problémy v samotných základech matematiky).

- Pojednat o nekonečnu, různých typech nekonečna a ukázat jednu z nejdůležitějších cest do nekonečna – limitní přechod jako základ tzv. "vyšší matematiky", vytvořit určitou představu o tom, co vše vyšší matematika obsahuje (a pro ty, kteří budou studovat i ekonomii, ukázat souvislost limitního přechodu s mezními veličinami).

Pak existuje řada dalších možností, čemu se věnovat. Zde už je důležitá vazba na celkové zaměření studia a jeho praktické vyústění. Jeden důležitý moment by však měl být ve výuce obsažen. Nastolení otázky, jak souvisí aritmetické a geometrické vyjádření reality, resp. proč mezi aritmetickým a geometrickým vyjádřením reality existuje taková obrovská, přímo fascinující shoda. Jak to souvisí s podstatou našeho myšlení a jak to souvisí s podstatou našeho světa.

Filozofie (dějiny filozofie) – to nejdůležitější (ale jak a proč?)

Hned na druhém místě se budu věnovat významu filozofie. Ta je pro zájemce o nějakou systematictější formu vzdělání, která dosahuje úroveň akademického, mnohem přitažlivější. Jedná se však o velmi rozmanitou oblast a její výklad lze pojmout velmi odlišně. Velmi oblíbené (ze strany konzumentů) pojetí výkladu filozofie jako dějin tohoto oboru formou prezentace inspirujících historek spojujících přínos toho či onoho filozofa s nějakou událostí z jeho života. To pochopitelně lze, přispívá to k rozpohybování myšlení a zvyšuje atraktivnost výkladu.

Pokud si však klademe za cíl využít **přírozenou autoritu vzdělání k "rozpohybování" myšlení** (abychom se vymanili z pasti zapouzdřenosti), je potřeba soustředit se na něco jiného. Na otázky typu: V čem máme jistotu? Co je tím, na čem můžeme stavět? Která tvrzení jsou nezpochybnitelná? Apod.

Výklad dějin filozofie vedený pod tímto zorným úhlem je pro konzumenta mnohem náročnější. Dokonce ho může stát více úsilí (i protřpěné bolesti) než atraktivně pojatý výklad matematiky.

Zde považuji za vhodné začít Descartovou⁴⁵[1] metodickou skepsí. Descartes upozorňuje na to, že smysly nás mohou klamat, rozumem se mohu mýlit, jedinou jistotu mám ve své schopnosti pochybovat, kterou musím "očistit" své myšlení (rozpohybovat, vyjít ze zajetí zapouzdřenosti) a opřít se o to, co nalézám jako jasné a zřetelné. Návazně na něj na Humovu⁴⁶[2] skepsi, která inspirovala Kanta⁴⁷[3] k hledání odpovědi na otázku: "*Jak jsou možné syntetické apodiktické soudy apriori*", tj. na základě čeho lze tvrdit něco, co obsahuje nějaký poznatek, s naprostou jistotou, něco, co je nezpochybnitelné, a přitom nevyhází ze zkušenosti (která podle Huma není dostatečně spolehlivým zdrojem poznání).

Zde jsme u zcela klíčového a zásadního tématu: Pochopení vyřazeného a fascinujícího řešení dané otázky v Kantově *Kritice čistého rozumu* a velmi silné **Hegelovo⁴⁸[4] překonání Kanta a založení tradice odpovědi na otázku "nezpochybnitelného" na pochopení vztahu mezi vývojem lidského myšlení jako uceleného a současně otevřeného, vzájemně provázaného systému poznatků a praktické, společenské činnosti člověka, která vyúsťuje v přetváření přírody. Přetváření přírody, které se jako takové stává zdrojem nových poznatků a přesahu stávajícího poznání.**

Ano. Je to dřina takto vykládat to nejdůležitější z dějin filozofie a způsobu filozofického přístupu. Stejně taková dřina je výklad pochopit. Ale ten, kdo projde touto fází kultivace svého myšlení, kdo se tímto nechá "potrápiti", využije příležitost, kterou nabízí přírozená autorita vzdělání k otevření své mysli a vymanění se ze stavu zapouzdřenosti, se posune o hodně dál a jeho duševní život se stane mnohem bohatším. Dlužno zdůraznit, že období, kdy je různým způsobem omezována svoboda, vytváří příznivé podmínky, doslova "živnou půdu" pro replikaci těch memplexů, které mají silný zapouzdřující účinek šitý na míru panujícím společenským poměrům. A to v logice přírozeného výběru replikátorů v komunikačním prostoru. Proto je sledování linie **Descartes-Hume-Kant-Hegel** tak významné.

Pochopitelně Hegelem vývoj filozofie nekončí a samotný Hegel posun, o který se rozhodující měrou zasloužil, oděd do hávu s významným příděchem mystiky. Pozornost je nutné věnovat mnoha různým hledáním cesty vpřed i zpět (mnohokrát zkoušené "*zpět ke Kantovi*" apod.), pojetí vývoje společnosti jako přírodně historického procesu (v široké škále přístupů od Marxe⁴⁹[5] až k Fukuyamovi⁵⁰[6]) až k různým formám relativizace pravdy a zpochybnění možnosti pravdivého poznání (včetně postmodernismu a jeho mutací). Zde lze akcenty při výkladu rozmístit různým způsobem.

To hlavní, vývoj filozofie vyúsťující v pochopení pravdivého poznání jako rozvíjejícího se systému spojeného s reflexí vztahu teorie a praxe (tj. rozvíjení poznání jako perspektivní, realistické a přitažlivé vize) lze vyložit i během jedné jediné přednášky. Vytěžit vše pro zvýšení efektivity myšlení si vyžaduje mnohem delší studium a samostudium.

Teoretická ekonomie 1 - mikroekonomie

Když to pojmenujeme takto, nebude o příslušný předmět příliš velký zájem. *Teoretická ekonomie*, resp. *mikroekonomie* bude považována za předmět obtížný a vzdálený od života. Tak to zkusme jinak a

⁴⁵[1] https://cs.wikipedia.org/wiki/Ren%C3%A9_Descartes

⁴⁶[2] https://cs.wikipedia.org/wiki/David_Hume

⁴⁷[3] https://cs.wikipedia.org/wiki/Immanuel_Kant

⁴⁸[4] https://cs.wikipedia.org/wiki/Georg_Wilhelm_Friedrich_Hegel

⁴⁹[5] https://cs.wikipedia.org/wiki/Karl_Marx

⁵⁰[6] https://cs.wikipedia.org/wiki/Francis_Fukuyama

nazvěme tento předmět **Teorie preferencí a lidského rozhodování**. Moderní ekonomie spadající pod oblast, která se tradičně nazývá mikroekonomií, je skutečně věda o lidském chování a disponuje k tomu teoretickým arzenálem, který by měl znát každý člověk, který chce pochopit, o co ve společnosti jde. Jejím základem je vyjádření preferencí člověka prostřednictvím indiferencí, tj. prostřednictvím jeho ochoty směnít něco za něco. K tomu využívá jednoduchá grafická vyjádření, například aparát **indiferenčních křivek** a další nástroje, které jsou založeny na vztahu celkových a přírůstkových (mezních veličin). Není jednoduché si tento aparát osvojit, naučit se s ním ve své hlavě pracovat, ale je to důležité. Významným způsobem to rozvíjí naši představivost a umožňuje pochopit, proč se lidé chovají tak, jak se chovají.

Svými preferencemi se vždy vztahujeme k budoucnosti. **Do svých současných prožitků promítáme naši představu o prožitcích budoucích.** To si může každý ověřit sebezpozorováním. Aktuální prožívání každého z nás má svůj původ v naší (prožívané) představě o budoucnosti. Ten, kdo si tuto skutečnost uvědomí, je schopen významným způsobem ovlivnit (kultivovat) svoji psychiku. V této oblasti se mikroekonomie jako věda o lidském rozhodování dotýká, resp. velmi těsně propojuje s psychologii.

Prostřednictvím poznatků mikroekonomie lze ukázat, že **člověk se například významně orientuje podle toho, jaké budoucí příjmy očekává od toho, co se jeví jako spotřební aktivity.** A to nejen v případě, že si pořizujeme něco, co přímo slouží k rozvoji a uchování našich schopností (když investujeme do vzdělání či zdraví), ale i v případě, když si pořizujeme statky (včetně služeb, které jsou také určitým typem statků), které nám umožňují demonstrovat naši pozici, zvyšují naši bezpečnost, zvyšují naši prestiž, umožňují rozšířit naše společenské kontakty apod. Ve všech těchto případech je naše aktuální prožívání odvozeno od naší a námi prožívané představy toho, jaké prožitky budeme mít v budoucnu. Za zjednodušenou formulaci neoklasické ekonomie, ze které současná mikroekonomie vychází, tj. že *"člověk jako spotřebitel maximalizuje svůj užitek"*, se skrývá to, že prožitkový mechanismus člověka (to, co subjektivně pociťuje jako "užitek") mu umožňuje orientovat se v čase tak, aby svůj současný příjem co nejefektivněji měnil v příjem budoucí. Jakmile si ten, kdo si osvojuje teoretickou ekonomii, tuto skutečnost uvědomí, stává se tento obor jedním z nejatraktivnějších a nejužitečnějších.

Mj. součástí mikroekonomie je i *behaviorální ekonomie*, která se zabývá identifikováním a objasněním příčin selhání lidské psychiky.

A ještě jeden důležitý moment je v této souvislosti nutné zmínit. Člověk se zpravidla nechová "krátkozrace", vidí poměrně dost dopředu, i když budoucí situace odhaduje velmi obtížně. Tak například když se s někým dělí o výsledek společné akce, nezajímá ho jen to, kolik bude mít on sám, ale také kolik bude mít ten druhý. To, co může pociťovat například jako "nespravedlivé" může být dáno pociťovanou obavou, že ten druhý může majetkovou výhodu přeměnit v posílení své pozice a v diskriminaci toho, kdo získá méně. Proto kromě indiferenčních křivek, které (zjednodušeně a obrazně řečeno "nosíme ve své hlavě" a které odpovídají ochotě směnít něco za něco) při našem každodenním rozhodování hrají významnou roli i křivky **neutrality pozičního investování** (které rovněž "nosíme v naší hlavě" a které říkají, jaká rozdělení výnosů jsou pro nás přijatelná a jaká nikoli). To, že se rozhodujeme tímto způsobem, si může každý rovněž ověřit rovněž sebezpozorováním.^{51[1]}

Teoretická ekonomie 2 - makroekonomie

Poměrně náročná disciplína. Odměnou za její studium je, že nás naučí chápat, jakým způsobem stát zastupovaný vládou a centrální bankou působí na ekonomiku.

Na každý reálný problém prizmatem makroekonomie jako jedné z teoretických ekonomických disciplín nahlížíme:

1. Prostřednictvím **ekonomických ukazatelů**, z nichž hlavními jsou:

---

^{51[1]} Aparát křivek pozičního investování v učebnicích nehledejte, protože ho tam nenajdete. V seriálu o vizi je podrobně popsán. Tento aparát totiž až příliš ukazuje na příčiny deformací, které v současné době zažíváme a teoretická ekonomie v době "poplatnosti současné moci" ne náhodou nemá zájem o tomto významném aspektu lidského jednání hovořit. O to více je důležité si uvědomovat a znát, o co jde.

Zdroj: <https://radimvalencik.pise.cz/10494-vize-jakou-potrebuje-268.html>

- **Hrubý domácí produkt (Y)**, cenová hodnota všech finálních statků daných výdajovou strukturou definovanou jako $Y=C+I+G+NX$ vytvořených v určité zemi během roku (spotřeba domácností, investice firem, vládní nákupy, čisté exporty).

- **Inflace (π)**, procentuální změna cenové hladiny (zpravidla měřené prostřednictvím indexu spotřebitelských cen),

- **Nezaměstnanost (U)**, procentuální podíl nezaměstnaných ke všem práceschopným osobám

2. Jako na **ekonomický koloběh** neustále přeměny příjmů ve výdaje a výdajů v příjmy mezi **domácnostmi** a **firmami**, do kterého vstupuje **stát** a **zahraničí**, čemž odpovídají čtyři ekonomické sektory, na základě kterých definujeme finální statky.

3. Při rozlišení:

- **krátkodobého kolísání** ($\uparrow$ či $\downarrow Y$), na které z důvodu stabilizace ekonomiky reagují více uvedené politiky

- **dlouhodobého ekonomického růstu Y** (který má exponenciální charakter)

4. Z hlediska role subjektů zastupujících stát v makroekonomické politice:

- **Vlády**, která dělá:

- expanzivní, tj. prorůstovou **fiskální** politiku: $\uparrow G$, $\downarrow TA$, $\uparrow TR$

- restriktivní, tj. protiinflační **fiskální** politiku: $\downarrow G$, $\uparrow TA$, $\downarrow TR$

(zvvyšování či snižování – podle šipek – vládních nákupů, daní, transferů)

- **Centrální banky**, která dělá:

- expanzivní, tj. prorůstovou **monetární** politiku: $\uparrow M$

- restriktivní, tj. protiinflační **monetární** politiku: $\downarrow M$

(zvvyšování či snižování – podle šipek – množství peněz v oběhu)

5. Při respektování možností a významu:

- **stimulace (agregátní) poptávky (AD)**

- **podpory dlouhodobého ekonomického růstu** (podporou agregátní nabídky, tj. **AS**)

6. Na základě pochopení a analýzy role **výdajového multiplikátoru** ($1/(1-c(1-t)+m)$), včetně toho, co snižuje jeho účinnost (**s**, **t**, **m**; vytěšňovací efekt – domácí i zahraniční, konzervování setrvačného vývoje **Y**)

Jinak řečeno: Na společenskou realitu se z makroekonomického hlediska díváme prostřednictvím **základních ukazatelů** jako na permanentní přeměnu **příjmů ve výdaje, kdy výdaje** za statky se stávají **příjmem** dalších subjektů (jde o koloběh mezi sektorem **domácností** a sektorem **firmy**, do kterého svými daňovými příjmy a nákupy vstupuje sektor **vláda**, vývozy a dovozy sektor **zahraničí**). V rámci **dlouhodobého ekonomického růstu** dochází ke **krátkodobému kolísání**, v důsledku poptávkových a nabídkových šoků (tyto šoky graficky posouvají křivky AD a AS, zjednodušeně při růstu produktu tedy pozitivně vpravo, při poklesu produktu tedy negativně vlevo). Zejména poptávkové šoky jsou ovlivněny **výdajovým multiplikátorem** (= prvotní šok se násobí a je ve výsledku tudíž větší) jak z hlediska poklesu, tak i růstu v míře, která si vyžaduje určitou stabilizační roli ze strany subjektů zastupujících stát, konkrétně **vlády** provádějící **fiskální politiku** a **centrální banky** provádějící **monetární politiku** s využitím nástrojů, kterými tyto subjekty disponují. Jedná se zejména o **stimulaci** (případně i tlumení) **agregátní poptávky** (protože v makroekonomickém systému nejsou zabudovány spontánní mechanismy obnovy makroekonomické rovnováhy) a **podpory dlouhodobého ekonomického růstu**, který je atributem civilizačního vývoje (daným kvantitativně, tj. růstem měřeným hrubým domácím produktem) a kvalitativně (charakterem ekonomického růstu, který se mění v důsledku technického pokroku a změnou produkční role člověka v ekonomice).

K pochopení, modelování a analýze možností, omezení a vedlejších důsledků působení **výdajového multiplikátoru** nám slouží zejména:

- Model příjmy-výdaje (bakalářské studium, podrobněji magisterské studium)

- Model trhu peněz (bakalářské studium, podrobněji magisterské studium)

- IS-LM model (jen magisterské studium)

- Mundell-Flemingův model (jen magisterské studium)

- Model agregátní nabídky a poptávky (bakalářské studium podrobněji magisterské studium)

- Model trhu práce (bakalářské studium, podrobněji magisterské studium)

- Phillipsova křivka (bakalářské studium, podrobněji magisterské studium)

K analýze **dlouhodobého ekonomického růstu** Solowův model (bakalářské studium, podrobněji magisterské studium).

Na jaké otázky umožňuje makroekonomie odpovědět (příklad):

To, proč je makroekonomie důležitá, lze ilustrovat na následujícím příkladu. V obdobích relativního klidu dělají centrální banky politiku **cílování inflace**, tj. snaží se udržet inflaci zpravidla na úrovni 2 %. Úměrně tomuto cíli zvyšují množství peněz v oběhu. Pokud by to nedělaly, vedl by růst hrubého domácího produktu k deflaci, tj. rostla by hodnota (kupní síla) peněz. Většinový názor je, že by to mohlo poškodit ekonomiku. Domácnosti však tímto cíleným znehodnocováním měny přicházejí o hodnotu peněz, které drží, v určitém smyslu je cílování inflace určitou inflačně emisní daní. Kam takto získané prostředky odcházejí? A bylo by možné tyto prostředky vrátit do ekonomiky tak, aby sloužily těm, kteří o ně znehodnocením peněz přišli?

Metody myšlení

Jedná se o poslední z "velkých", resp. předmětů, resp. předmětů tvořících základ, které jsem systematicky studoval a učil. Jako takto pojmenovaný ovšem většinou na akademické půdě chybí, resp. v nějaké podobě se objevuje jen zřídka. Příčin tohoto jevu existuje více, ale tou hlavní je, že **projít složitou cestou až k tomu, že lze druhému člověku sdělovat využitelné poznatky týkající se jeho vlastního myšlení, dokáže málokdo**. Druhou příčinou je, že existuje matematická logika (výroková a predikátová), což je čistě matematická disciplína a podstatná část této logiky je součástí disciplíny, která se nazývá univerzální algebra, ta je však velmi vzdálena lidskému myšlení, ve kterém mimořádně významnou roli hraje **schopnost tvorby představ** (spojené s "uchováním všech současných stavů a jejich paralelním využitím v transformaci informací").

Studijní oporou pro tuto disciplínu může být řada textů, ale žádný není patrně ideální⁵²[1]. Osobně jsem nejvíce v této oblasti získal, když jsem na začátku 80. let navštěvoval výběrový seminář **Jindřicha Zeleného**, který byl celý věnován úvodu do **Hegelovy Malé logiky** (výkladu logiky v Hegelově pojetí v první části jeho *Encyklopedie filozofických věd*). Rozebírali jsme odstavec (přesněji paragraf, na které byl text rozdělen) za odstavcem, některý třeba i hodinu, a "demýtizovali" jeho obsah, tj. snažili jsme se z něj vytěžit metody myšlení v kontextu vývoje lidského ducha, tak jak tento vývoj v koncentrované podobě Hegel prezentoval. Kdo chce, může si to vyzkoušet a jako ukázka během výuky *Metod myšlení* je to nepochybně přínosné. Doporučuji mnohem jednodušší cestu:

1. Ukažme si na příkladech, že **vše, "co se má tak a tak a ne jinak", může "být i jinak"**. Tj. ke každému tvrzení, které sděluje něco nového, lze nalézt interpretaci jeho popření ("**přesah**", jak je to vhodné nazývat).

2. **Hledání přesahu stávajících tvrzení** (které tvoří obsah našeho poznání) je:

- **Specificky lidský myšlenkový úkon** (umělá inteligence jej nedokáže).

- **Má fázi formální** (vytvoříme negaci tvrzení, o které jde, tvrzení, v jehož podobě poznatek existuje, toto ještě umělá inteligence svede).

- **Zásadní význam má fáze interpretační**, kdy říkáme, "**jak jinak**" to může mít, kdy dáváme logickému doplňku původního tvrzení reálnou interpretaci, tj. interpretaci, pod kterou si dokážeme představit, o co jde (to už umělá inteligence nedokáže).

- Návazně pak **začleňujeme poznatek do systému stávajících poznatků** (říkáme, **za jakých podmínek** je to "tak a tak" a **za jakých podmínek** "se to má jinak").

3. Formálně lze tento přechod vyjádřit takto:

⁵²[1] Dobrý podklad najdete v monografii Radim Valencík a kol. *Ekonomický základ odvětví produktivních služeb a zahájení komplexních reforem* (2017) v 7. kapitole. Zde je její struktura:

7. Metody myšlení (jak se vymanit z pasti stereotypů, uchovat duševní svěžest a odhalovat nové)	55
7.1 O významu této kapitoly	55
7.2 Úvodní poznámka k této kapitole	56
7.3 Co je pojem a pojmové určení?	57
7.4 Přesah stávajícího poznání a rozvíjení pojmových určení	58
7.5 Schopnost přesahu a základní poznávací schopnosti	60

Monografie spolu s dalšími, které jsou nejsystematičtějším výkladem vize, je celá ke stažení zde:

<https://www.vsfz.cz/?id=2479-monografie>

Zdroj: <https://radimvalencik.pise.cz/10496-vize-jakou-potrebujeme-270.html>

$A/B \rightarrow (C(A/B) - \underline{C(A/B)})$

Zde A/B interpretujeme jako "A je B" či přesněji "je bráno jako B". (Například výrok "Alík je pes" znamená, že Alíka bereme jako psa, přičemž Alíka můžeme brát také jako domácího přítele, savce a na spoustu dalších způsobů.)

Tj. od tvrzení "A je B" přecházíme k rozšířenému systému poznatků, kdy říkáme, že "za podmínek C platí, že A je B", ale "za podmínek, kdy neplatí C, tak A je ne-B".

Uvedené schéma vyjadřuje jen velmi přibližně, o co jde.

4. Z hlediska schopnosti myslet je důležité:

- Umět zformulovat poznatek jako tvrzení typu "A je B" (mj. vyjádřením tohoto poznatku je každá rovnice, každá ekvivalence, každá rovnováha).

- Umět zformulovat alternativu k výchozímu tvrzení (jak by to bylo, pokud by tomu bylo "naopak").

- A nyní přichází rozhodující krok, skutečné umění, to, co je "darem od přírody", kdy důležitou roli hrají zkušenosti i intuice: **Interpretace alternativy**.

- Následuje pak již jen "cizelování", přesné vymezení podmínek, za kterých platí původní tvrzení, a popis toho, jak či jakým způsobem jsou tyto podmínky překročeny.

5. Každý významnější přesah stávajícího poznání přidává našemu chápání světa nový rozměr. Vyžaduje si rozšíření našich představ i změnu chápání obsahu pojmů. (Každý pojem v rámci rozvinutějšího systému chápeme trochu jinak, plněji či konkrétněji, než v systému méně rozvinutém.)

6. Nejlépe se lze učit umění přesahu na dějinách libovolné vědy, pokud jsou ovšem dobře pojaté (tj. všímají si hlavních stupňů, tj. přesahů, kterými se věda posunula na současnou úroveň).

7. Empiricky si lze ověřit, že **každý poznatek vyjádření jako tvrzení má svůj logický doplněk**. I když jeho interpretaci neumíme dát.

8. Ve schopnosti umění přesahu je obrovský étos, který je schopen překonat "nutkání" (sílu) tendencí k zapouzdření. **Neustále přesahování stávajícího poznání je hnacím motorem rozvoje schopností člověka a reálného naplnění prožitkového bohatství**. Nejlepší prevence či obrana proti působení zapouzdřujících memplexů.

9. Mj. není náhodou, že Hegel, který nebyl excelentní přednášející, měl plně posluchárny právě proto, že se významně zasloužil o **rozšíření memplexů, které otevírají lidskou mysl**. To, že ti, kteří rozvíjejí své myšlení pod jeho vlivem, nebyli vůči svému učiteli nekritičtí, že si osvojili schopnost kritického myšlení, lze dokumentovat i velmi kvalitně vedenými spory mezi starohegelovci a mladohegelovci, ale to už by byl jiný příběh.

Každopádně platí, že dobře pojaté a dobře odpřednášené **Metody myšlení** mohou výrazně zvýšit přirozenou autoritu akademického vzdělání a jeho praktickou využitelnost.

(Mj. anekdoty jsou velmi užitečnou podporou pěstování schopnosti přesahu, protože jsou zpravidla založeny na tom, že jejich pointa je nečekaná.)

Psychologie, Vybrané kapitoly z dějin, Základy právní sebeobrany

Dostávám se ke třem významným a poměrně atraktivním disciplínám, které jsem nikdy systematicky nestudoval ani neučil. Tj. v této oblasti jsem laik, proto se budu věnovat jen některým dílčím aspektům, které z hlediska výuky těchto předmětů považuji za důležité.

Všechny uvedené disciplíny spojuje (a to i s těmi předešlými) to, že **jsou významnou a nezastupitelnou součástí vytváření uceleného pohledu na to, co se odehrává a co dělat**. Každý by se s nimi měl alespoň částečně seznámit. Navíc jsou to disciplíny poměrně atraktivní.

Psychologie

Psychologii můžeme chápat jako vědu o lidské psychice, tj. o tom, co tvoří obsah lidského vědomí a podvědomí. Jak jsem ukázal výše, v oblasti analýzy motivací (toho, jak se člověk rozhoduje v souladu se svými vyvíjejícími se preferencemi) úzce souvisí s mikroekonomií. Za důležité otázky, kterým by měla být při výuce této disciplíny věnována pozornost, považuji:

1. Popis procesu **přenosu prožitků z vytváření představ o budoucích situacích na to, co prožíváme v současnosti**. Návazně pak toho, za jakých předpokladů dochází ke slučování prožitků takovým způsobem, že vytvářejí relativně stabilní motivace. Tato problematika má dvojí využití:

- Jednak v oblasti **vědomé kontroly a usměrňování vývoje našeho vlastního motivačního systému a s tím spojených volných vlastností.**

- Jednak z hlediska toho, abychom **lépe chápali, proč jiní lidé jednají tak, jak jednají.**

2. Analýza **mechanismů, kterými memplexy působí na naše vědomí a zejména podvědomí.** V této oblasti je toho teorie ještě hodně dlužna, ale alespoň v informativní rovině by tato problematika při seznamování posluchačů měla být sdělena.

Jedním z nejvýznamnějších praktických vyústění výuky psychologie je **oblast komunikace, včetně rozlišení typů komunikace mezi různými skupinami** (mladými a starými, méně a více vzdělanými, odborníky a laiky apod.). Důraz je přitom důležité klást na to, proč vznikají různá nedorozumění, narušení komunikace při vyjasňování sporných otázek, nebo k manipulaci prostřednictvím komunikace.

Vybrané kapitoly z dějin

Studium dějin je významné. To že jsem při vymezení příslušné disciplíny zdůraznil, že se jedná o vybrané kapitoly, souvisí s tím, že se k dějinám obracíme zejména tehdy, když hledáme historické kořeny různých současných událostí. Aby nám znalost dějin mohla napomoci dát odpověď na otázky, které s aktuálním děním souvisejí, **musíme znát "dějinnou předehru" toho, co se v dané oblasti odehrává.** To v rámci výuky v rozsahu vysokoškolského studia při nesespecializovaném studiu není ve všech oblastech reálné. Proto je třeba dát jen základní orientaci, pokud jde o dějiny jako celek. Podrobně se pak věnovat tomu, co je z hlediska aktuálního dění nejdůležitější. Zvyšuje to mj. atraktivitu dané disciplíny.

Základy právní sebeobrany

Názvem je zvýrazněno to, proč by součástí uceleného vzdělání vyústujícího v odpověď na otázky, o co ve společnosti jde a co dělat (jak se podílet na pěstování, šíření a realizaci perspektivní realistické a přitažlivé vize) by mělo být poskytnutí základních právních znalostí. Pokud se ptáme, na co by tyto znalosti měly být zaměřeny, pak právní sebeobrana je tím hodně aktuálním, a to ve dvou směrech:

- Jednak jako **sebeobrana ve vztahu k podvodníkům či těm, kteří nás nějak poškodili** (okradli, způsobili havárii, poškodili z pozice zaměstnance či zaměstnavatele apod.).

- Jednak jako **sebeobrana ve vztahu ke zneužití státní moci v individuálním i společenském rozměru** (v důsledku turbulencí, do kterých jdeme, bude bohužel patrně těchto případů přibývat).

Každý člověk by měl znát základní principy práva (právního výkladu a právních konstrukcí). Významnou roli také hraje znalost procesního práva, zejména toho, **co je při přípravě soudního řízení a v jeho průběhu nezpochybnitelným právem každého občana a jak se tohoto práva domoci.**

Teorie her jako bojové umění

Lze uvažovat ještě o jedné disciplíně, která by mohla být organicky začleněna do obecného základu intelektuální výbavy toho, kdo chce vědět, o co jde a co dělat, tj. aktivním pěstitelem, šířitelem a realizátorem perspektivní, realistické a přitažlivé vize: **Teorie her.**

Teorie her je matematická disciplína, která velmi podstatným způsobem přispívá k pochopení toho, jak se lidé chovají a proč se tak chovají. Z tohoto hlediska má velmi blízko k teoretické ekonomii, resp. mikroekonomii. To, proč nemusí být jako samostatná disciplína zahrnuto do obecného základu, je dáno tím, že její výuka může být rozložena mezi částí vloženou do výuky matematiky a částí vloženou do výuky mikroekonomie.

Teorie her je spojena s velmi významným **přesahem** v chápání světa. Většina úloh, které s pomocí matematiky (či v oblasti ekonomie) řešíme, jsou úlohy **optimalizační** (hledáme to nejlepší řešení, které vyhovuje nějakým podmínkám). Z hlediska teorie her jsou toto **úlohy s jedním hráčem.** Teorie her řeší otázku výběru nejlepšího řešení (nejlepší alternativy) v podmínkách, kdy **o tom co se stane, rozhoduje (krom nás) i někdo jiný** (případně něco jiného či někteří jiní), jiný hráč (hráči). K tomu několik poznámek:

1. Teorie her ukazuje sílu matematiky – to, co se zdá být v některých případech otázkou spadající do psychologie, lze přesně spočítat.

2. Na druhé straně ukazuje, že matematika je jen "kostra" našeho poznání i naší představivosti, že k tomu, aby "fungovala" musí být doplněna do živoucího organismu poznání dalšími prvky.

To druhé platí zejména v podmínkách, kdy se rozhodujeme "online", v reálném čase. Proto také samostatná výuka teorie her musí být spojena s určitým výcvikem okamžitého rozhodování, tj. být pojata jako výuka **bojového umění**, kdy známe základní typy toho, co můžeme udělat my i náš protihráč, ale záleží i na tom, jak příslušné akce zvládneme v reálném čase.

Při využití teorie her musíme počítat s tím, že v realitě se hraje obrovské množství her, které jsou svými parametry vzájemně propleteny. Lidé většinou nedokážou rozpoznat, kdo všechno je hráčem, dokonce často ani to, jaké hry se hrají a která hra je dominantní apod. V tomto směru je teorie her velmi přínosná, protože její terminologie, rozlišení typů her i nástroje, které používá, to vše umožňuje, aby si člověk uvědomil, s čím vším musí při svém rozhodování počítat.

V některých podstatných případech přichází teorie her s naprosto zásadními poznatky, bez kterých člověk nedokáže s dostatečnou jistotou pochopit, o co jde. To je zpravidla spojeno s určitým typem hry, která se ukazuje být klíčem k "rozklíčování" toho, co se jeví jako velmi složité, ale podstatu čehož lze analýzou situace prostřednictvím vhodně zvoleného nástroje z oblasti teorie her jednoznačně objasnit.⁵³[1] To je důvod, proč se některým teorie her "nelíbí". Jiným se zase nelíbí proto, že její osvojení vyžaduje poměrně značné intelektuální úsilí.

Dovětek:

Tímto jsem v podstatě skončil stručnou prezentaci toho, co a v jaké podobě by mělo být začleněno do **obecného základu intelektuální výbavy toho, kdo chce vědět, o co jde a co dělat, tj. aktivním přistětelem, šířitelem a realizátorem perspektivní, realistické a přitažlivé vize**. Navázat na tento základ by měly prakticky orientované disciplíny, které jsem uvedl v první části. K těm se dostanu s určitým časovým odstupem.

Úvod k části věnované prakticky zaměřeným předmětům

Nyní se budu věnovat **praktiky zaměřeným předmětům**, které by byly vyučovány následně, tj. až po zvládnutí obecně teoretického základu. Uvedené pořadí je důležité, protože praktické využití poznatků musí být podloženo poctivým studiem, jehož zvládnutí si může každý ověřit. K tomu několik poznámek:

- Prakticky zaměřené předměty jsou interdisciplinární povahy, spojují poznatky různých disciplín, jeden a tentýž předmět tohoto typu může být přednášen více pedagogy.

- To, že se jedná o předměty prakticky zaměřené, neznamená, že neobsahují i nejnovější poznatky vědy, ale spíše naopak.

- Dle konkrétních podmínek mohou být různě strukturovány, takže i to, co navrhuji, je jen jednou z možností.

- Část základní charakteristiky prakticky zaměřených předmětů mám připravenou, v rámci této série ji ještě dopracuji, takže může dojít k určitým upřesněním základní struktury, kterou nyní zveřejňuji.

Základní struktura prakticky orientovaných předmětů:

Vývoj jako základní vlastnost našeho světa – jak vznikl svět, kam až jsme schopni dohlédnout, kterým směrem se vyvíjí, jak vývoj společnosti navazuje na vývoj přírody

Náš život jako součást vývoje světa – jak souvisí vývoj každého z nás s vývojem světa, projektování dráhy celoživotního uplatnění, specifika sebezpečí o fyzické a duševní zdraví v jednotlivých fázích lidského života

Současná změna v charakteru ekonomického růstu – jak měříme ekonomický růst, HDP (jeho přednosti a nedostatky), alternativy, proč Green Deal není řešení, přechod na novou kvalitu ekonomického růstu⁵⁴[1]

Tvůrčí mezigenerační týmy a uplatnění v rámci nich – pro právě tvůrčí mezigenerační týmy, mezigenerační komunikace, jak si najít místo ve vhodném tvůrčím mezigeneračním týmu

Osvojování perspektivní, realistické a přitažlivé vize jako součást životního stylu – o jakou vizi jde, čím začít, struktura vize, jak se podílet na jejím pěstování a šíření

⁵³[1] Nedávno jsem to využil při výkladu toho, o co jde v případě slovenských "kajčičníků" s využitím modelu hry typu "Věžňovo dilema", viz: *Slovenští "kajčičníci" a Věžňovo dilema*, online: <https://radimvalencik.pise.cz/9691-slovensti-kajcicnici-a-veznovo-dilema.html>

Zdroj: <https://radimvalencik.pise.cz/10503-vize-jakou-potrebuujeme-272.html>

Metodiky zpracování závěrečné práce – jak si vybrat téma a vedoucího, čím začít, co prostudovat, jaké využití bude práce mít

V dalších pokračováních se budu věnovat jednotlivým tématům. Uvítám průběžné připomínky a budu na ně reagovat.

Vývoj jako základní vlastnost našeho světa

Vývojový pohled na svět, ve kterém žijeme, jehož součástí je i společnost a my sami, je důležitý z několika aspektů:

- Je tím nejobecnějším rámcem, do kterého můžeme zařadit vše, s čím se setkáváme (poznatky i zkušenosti).

- Obsahuje významný étos, protože doložitelně existuje vývojový vzestup od nižšího k vyššímu.

- V rámci pochopení logiky vývoje lze najít i smysl našeho bytí a žití jako součástí všeobecného vývoje, jehož jsme součástí.

- Pochopení světa ve vývoji poskytuje oporu pro chápání aktuálního dění, protože toto dění je součástí vývoje.

Základními tématy tohoto předmětu mohou být:

- Co víme o tom, jak vznikl náš svět (velký třesk, inflační fáze, princip antropismu, základy kvantové a relativistické fyziky v populárnější verzi).

- Kosmologická a everettovská mnohosvětovost.

- Dva hlavní vzestupy – od neživé přírody k živé a od živé přírody k myslící.

- Existuje i další, vzestup srovnatelný s předcházejícími? Jakou by mohl mít podobu? Jak souvisí se smyslem našeho bytí a žití?

- Existují obecná kritéria vývoje, která by ukazovala logiku směřování vývoje?

Vývoj společnosti jako pokračování vývoje přírody a jako přírodně historický proces (přetváření přírody společnosti a od tohoto procesu se odvíjející sebeutváření společnosti).

Obecný charakter přetváření přírody člověkem a vývoj člověka samotného (jednotlivých složek jeho vědomí).

Všeobecně zprostředkující charakter praktické činnosti – reálný základ, na kterém se vyvinulo specificky lidské myšlení.

Vývoj společnosti jako přírodně historický proces, etapy tohoto vývoje a změny v charakteru ekonomického růstu.

Metodická poznámka:

Je vhodné, aby toto téma přednášelo více lektorů, protože zkušenější posluchač (téma je zařazeno do vyšších ročníků) se naučí nalézat určité rozdíly v názorech a pojetí, což v případě osvojování vývojového pojetí reality vhodné.

Náš život jako součást vývoje světa

Individuální rozvoj člověka:

- Jako součást vývoje přírody.

- Jako součást vývoje společnosti.

Projektování a konkretizace dráhy celoživotního profesního uplatnění:

- Nejvýznamnější etapy.

- Formu nezbytného upgrade profesních předpokladů (typu upgrade).

- S jakými změnami v oblasti fyzických a duševních předpokladů pro výkon profesní činnosti je nutné počítat.

- Rodinný kontext, podíl na výchově potomků v různých etapách jejich života, mezigenerační přenos zkušeností.

Sebepéče o fyzické a psychické zdraví:

- Čemu věnovat pozornost v jednotlivých fázích života.

- Jak využívat prevenci a monitorování zdraví.

- Jak volit a měnit přiměřenou fyzickou a duševní zátěž, na co si dát pozor.

Strategická orientace na:

Horizont vztažení aktuálních aktivit k jejich smyslu:

- Jak vidět vlastní perspektivu v kontextu probíhajícího společenského dění.
- Jak se zapojit vlastní aktivitou do procesu konkretizace a realizace perspektivní, realistické a přitažlivé vize.

- Jaké realistické cíle si klást (aby nehrozilo riziko vyhoření, přetažení, deziluzí apod.).

Permanentní vytipování a hledání přesahů stávajícího horizontu poznání

Člověk by si během celého svého života měl uvědomovat, co v návaznosti na to, co již zná, ještě nezná a návazně na to:

- Vytipovat vhodné oblasti, v nichž může přesáhnout stávající horizont svého vlastního poznání.
- Vhodně přitom spojit další vzdělávání (které je celoživotním procesem) s vlastním duševním úsilím.
- Začlenit realizaci příslušných přesahů stávajícího horizontu poznání do profesní a společenské seberealizace.

Začlenění a účast v tvůrčích mezigeneračních týmech

Problematice tvůrčích mezigeneračních týmů budeme věnovat samostatnou pozornost, jsou nejnvýznamnější oblastí profesní, případně i zájmové či společenské seberealizace.

Současná změna v charakteru ekonomického růstu

Co je to ekonomický růst a jak jej měříme?

- Pozitiva a negativa **HDP**:
- Jak definujeme HDP.
- V čem je HDP užitečný (velmi dobrý základ pro odhad daňových výnosů, umožňuje dobře vyjádřit vztahy mezi důležitými makroekonomickými veličinami).
- Proč je HDP "hrubý" (obsahuje obnovovací investice) a jaké to má důsledky (pozitivně započítává nejen neproduktivní, ale i "devastující" spotřebu).
- Alternativy HDP a proč nepřinášejí lepší pohled.

Základní otázka: **Může být ekonomický růst exponenciální a současně neomezeně udržitelný?**

- Jak si představit (i názorně) exponenciální růst.
- Odkdy a na základě čeho probíhá exponenciální růst (doložitelně už od 15. století, a to v přímé návaznosti na odstartování průmyslové revoluce).
- Proč setrvačný exponenciální růst není možný.
- Nyní jsme na prahu změny srovnatelné s průmyslovou revolucí, ale ještě výraznější, a tudíž obtížněji prosaditelné: Přechodu k ekonomice, jejímž dominantním sektorem je sektor produktivních služeb (celoživotní vzdělání, péče o zdraví, celoživotní výchova a reintegrace společnosti na základě přirozeného naplnění smyslu žítí).
- "Trvale udržitelný" a neomezený ekonomický růst: V čem je rozdíl a proč může být ekonomický růst trvale exponenciální a současně neomezený.
- Základní předpoklad: Změna v charakteru ekonomického růstu, změna srovnatelná s průmyslovou revolucí, ale ještě výraznější, produktivní spotřeba a produktivní služby.
- Green Deal jako setrvačný pohled a jako administrativní zneužitelné "neřešení" problematiky neomezeného růstu.
- Povolanky a další formy zneužívání ideologie Green Dealu, souvislost s hlavní polaritou současného světa (souvislost s protikladností setrvačného a vývojového pohledu)⁵⁵[1].
- Trvale a dynamicky se od zátěže přírody odlehčující ekonomický růst založený zvyšování inovačního potenciálu společnosti a produktivní spotřebě orientované na rozvoj, uchování a uplatnění schopností člověka.

⁵⁵[1] V této oblasti se nabízí příležitost, jak získat spojence pro realizaci vize z řad těch, kteří (aniž by si to uvědomovali) slouží těm, kteří v důsledku toho, že nedokážou a hlavně nechtějí překročit meze setrvačného vidění vývoje, slouží silám úpadku a vtlačení vývoje naší civilizace do slepé uličky.

Zdroj: <https://radimvalencik.pise.cz/10523-vize-jakou-potrebujeme-285.html>

Jak podpořit přechod na ekonomický růst nové kvality:

- Pochopit rozdíl mezi setrvačným a nikoli setrvačným pohledem. K tomu využít znalosti z části 10: *Vývoj jako základní vlastnost našeho světa*
- Uvědomit si zájmový aspekt sporu o pojetí ekonomického růstu a změny jeho charakteru.
- Začlenit racionální pohled na danou problematiku do stylu vlastního života (orientace na rozvoj, uchování a uplatnění schopností) v přímé návaznosti na část 11: *Náš život jako součást vývoje světa*.

Tvůrčí mezigenerační týmy a uplatnění v rámci nich

Co je to tvůrčí tým a tvůrčí mezigenerační tým (TMT).

Proč důraz na mezigenerační? – Z důvodu stability a efektivnosti:

- Třígenerační složení týmu umožňuje řešit citlivou otázku nástupnictví.
- Mezigenerační složení týmu umožňuje přenos zkušeností, ale i společenských kontaktů.

Jak se zapojit do TMT? Dvě možnosti:

- Vyhledat vhodný tým a začlenit se do něj (formálně či neformálně).
- Vytvořit jej. (K tomu metodika vytváření TMT.)

Předpoklady evoluční stability TMT:

- Komplementarita výkonů a pozic (jako obrana proti nezdravé rivalitě, každý musí být oceňován za to, v čem spočívá jeho specifický přínos).
- Permanentní vzdělávání každého z členů týmu, nejlépe na základě vzájemných vzdělávacích aktivit (každý člen týmu musí mít představu o vlastním růstu a představu o tom, v čem je každý člen týmu přínosný pro ostatní).
- Znalost všech významných faktorů, které mohou narušit stabilitu TMT (změny v prostředí, na které je TMT vázán, nezvládnutí generační obměny, resp. řešení problému nástupnictví, přetahování klíčových osob výhodnými nabídkami s cílem oslabit či znefunkčnit tým), a návazně znalost toho, jak těmto faktorům čelit.

Význam kontaktů mezi TMT a jak je vytvářet.

Důležitá poznámka:

TMT sehraji velmi významnou roli ve změnách, která nás čekají. Tak, jako si nelze představit funkční sjednocování veřejnosti na cestě z krize vně pěstování a sdílení perspektivní, realistické a přitažlivé vize, tak si nelze představit plné a plnohodnotné uplatnění schopností člověka vně tvůrčího (nejlépe mezigeneračního) týmu (který vytváří nejen prostředí pro uplatnění, ale i pro rozvoj jeho schopností). Proto jsme již dříve k této problematice zpracovali odbornou monografii:

VALENCÍK, Radim a kol. *Tvůrčí mezigenerační týmy: základ inovačního potenciálu i realizátor změn* [online]. Praha: VŠFS, 2022. Edice SCIENCEpress. ISBN 978-80-7408-240-5.

Online celý text dostupný zde:

https://www.vsfs.cz/prilohy/tmt_final_web.pdf

Zde uvádím její obsah, který do značné míry koresponduje s obsahem předmětu:

<i>Předmluva vedoucího autorského týmu</i>	5
<i>O struktuře monografie a autorech</i>	6
<i>Záhada ztracené "páté cesty" stabilizace průběžného penzijního systému</i>	7
<i>TMT dvakrát ve hře</i>	11
<i>TMT – příležitost pro každého</i>	12
<i>Jdeme do turbulencí</i>	13
<i>Základní dilema</i>	14
<i>Konkrétní příklad problému, jehož řešení bez vzniku příslušného TMT je nereálné: Reforma penzijního systému</i>	15
<i>Jak mohou proběhnout komplexní reformy zaměřené na prodloužení doby dobrovolného produktivního uplatnění člověka</i>	15
<i>Možnosti reformy penzijního systému a realita</i>	18
<i>Na závěr předmluvy</i>	19
<i>Úvod</i>	21
<i>Širší kontext</i>	21

<i>Užší kontext</i>	27
<i>Předmět, kterým se zabýváme: Vymezení TMT</i>	32
<i>Otázky k TMT</i>	35
<i>1. Kdy se vyplatí spolupracovat: Teoretická východiska</i>	38
<i>Úvodní poznámka</i>	38
<i>Ohlédnutí do historie</i>	38
<i>Omezení závisti</i>	42
<i>Vytvářet pobídky podporující spolupráci</i>	44
<i>Změnit povědomí o minulosti, podporovat opakovanou spolupráci</i>	46
<i>Nevytvářet složitá pravidla</i>	48
<i>Struktura institucí podporujících spolupráci a omezujících paralelní hry v malých otevřených systémech</i>	50
<i>Shrnutí kapitoly</i>	52
<i>2. K evolučně stabilní strategii lidských komunit a společnosti</i>	54
<i>Evolučně stabilní strategie</i>	54
<i>Z díla a o díle E. Ostromové a V. Ostroma</i>	55
<i>Vícebodové rozšířená Nashova vyjednávacího problému</i>	59
<i>Stručná prezentace výsledků bádání E. Ostromové</i>	67
<i>Co je základem evolučně stabilní strategie člověka (lidských komunit)?</i>	70
<i>Konkretizace hledání evolučně stabilní strategie na problematiku TMT</i>	74
<i>Konkretizace dvoumaticového modelu na dilema člena TMT</i>	75
<i>Problém stability TMT v různých fázích jejího vývoje</i>	77
<i>Jak interpretovat roli pozičního investování a vícebodové rozšíření Nashova vyjednávacího problému</i>	82
<i>Perspektiva: Zesíťování TMT</i>	85
<i>3. Poznatky z průzkumů v terénu</i>	87
<i>Nejvýznamnější TMT</i>	87
<i>Průzkum role startupů při iniciování vzniku TMT</i>	89
<i>Příprava k působení absolventů v tvůrčích týmech při zpracování závěrečných prací</i>	92
<i>Závěr</i>	101
<i>Shrnutí: To nejdůležitější</i>	101
<i>Diskuse: Co zkoumat dál</i>	101
<i>Úplně na závěr: Čím začít</i>	102
<i>Literatura</i>	103
<i>Příloha 1: Úspěšné řízení malého týmu v turbulentním prostředí</i>	113
<i>Příloha 2: Reflexe zkušeností z účasti v různých tvůrčích mezigeneračních týmech</i>	123
<i>Shrnutí</i>	138

Osvojování perspektivní, realistické a přitažlivé vize jako součást životního stylu

Proč musí mít vize tyto parametry:

- Perspektivní, tj. dohlédnout až za horizont řešení současných problémů a vytvořit o příslušném stádiu vývoje společnosti konkrétní představu.
- Realistická, tj. zaměřena na dostatečně velké společenské síly, které ji umožní realizovat a k jejichž probuzení, organizování, motivování apod. slouží. Jinak řečeno – její adresát musí být schopen vizi realizovat.
- Přitažlivá, tj. podíl na její osvojování, pěstování, sdílení a realizaci musí člověku přinášet uspokojení, musí se stát součástí jeho života.

Jak si vizi osvojovat:

- Začít seznámením se s nejstručnější formou vize.

- Položit otázky k tomu, co není zcela srozumitelná, co si představit pod obecnými formulacemi.
- Formulovat kritické poznámky a alternativy (tj. to, s čím nesouhlasím); velmi důležité pro pochopení vize i pro zapojení se do procesu jejího pěstování.
- Na základě tohoto se seznámit s vybranými alternativními vizemi a širšími variantami vize (podle konkrétního vlastního zájmu).

- Přejít k vybraným otázkám, které se dotyčným studujícím zdají nejvýznamnější.

Doporučené aktivity:

- Konkretizovat představu o tom, jak dojde k odstartování realizace vize, jaké budou nejdůležitější první kroky.
- Aktivně se zúčastnit online diskuse k pěstování vize ve vybrané skupině osob a následně zformulovat závěry z diskuse.
- Pokusit se samostatně zformulovat výčet příčin, které brání širšímu sdílení vize.
- Pokusit se zodpovědět na otázku, co by mohlo zvýšit atraktivitu vize jako předpoklad jejího sdílení a účasti na jejím pěstování.
- Formulovat představu o struktuře a procesu formování (utváření) subjektu, který je potenciálním a aktuálním realizátorem vize.

Zde je příklad toho, jak by mohl vypadat podklad pro studium vize:

O perspektivní, realistické a přitažlivé vizi v časopisu Marathon

<https://radimvalencik.pise.cz/10517-vize-jakou-potrebujeme-279.html>

Jak napsat závěrečnou práci

Velmi často se setkávám s tím, že studenti za mnou přicházejí a nevědí, jak závěrečnou práci napsat. Prý už bylo všechno vymyšleno. Hlavní příčinou problému, který mají, je **nedostatečná výchova ke kritickému myšlení**. "Terapie" má několik forem:

1. Ta nejjednodušší je, že jim dám přečíst a porovnat tři práce, které na dané téma již byly napsány, následně pak formulovat, v čem se liší, a na základě toho zformulovat svůj vlastní příspěvek k dané problematice.

2. Někdy ani to nestačí. Říkají, že se všim v uvedených pracích souhlasí a že k tomu nemají co dodat. Pak nastupuje druhá fáze: Požadují, aby zformulovali alternativu k určitému (vhodně vybranému a důležitému) tvrzení, které se v některé práci vyskytuje, a argumentovali v jeho prospěch.

3. Když ani to nepomůže, nastupuje třetí fáze: Alternativní tvrzení zformuluji sám a snažím se, aby si student vybral buď původní, nebo jasně zformulovanou alternativu. Prostě tu, která je mu bližší. Pak argumentuji v její neprospěch a chci, aby tu alternativu, kterou si vybral, obhajoval. Je to fuška, ale většinou se nakonec student "rozjede" a **začne studovat zdrojovou literaturu tak, aby podpořil svůj názor a sdělil něco, co sám považuje za přínosné**.

Nejdůležitější je, aby student nepsal závěrečnou práci jako něco, "co musí splnit", "co se od něho chce", ale jako vyjádření svého pohledu, kterým chce něčím přispět k řešení problémů v dané oblasti.

V případě závěrečné práce vycházející ze studia výše prezentovaných témat je to mnohem jednodušší. Studující si v rámci vize vybere téma, kterým by chtěl určitou část vize doplnit, rozšířit či se kterou by chtěl polemizovat. Předmět "Metody myšlení" by mu měl umožnit co nejpřesněji formulovat alternativu, na které chce svůj přínos k pěstování vize založit. **Vždy jde o určitý přesah stávajícího pojetí vize.**

Tím, co studujícího může k alternativě a následnému přesahu motivovat je např.:

- **Vnitřně pociťovaný nesouhlas s některými tvrzeními, pochybnost vztahující se k některému tvrzení.**

- **Vnitřně pociťovaná potřeba to, co již bylo řečeno, něčím doplnit.**

- **Snaha polemizovat s někým, kdo z určitých důvodů s některou částí vize či tvrzením, které je součástí vize, nesouhlasí, snaha přesvědčit ho o správnosti dané části vize či příslušného tvrzení.**

Všechny tyto podněty lze získat při aktivní účasti na pěstování vize – při sledování diskusí, formou aktivního vstupu do diskusí a sledování ohlasů. Člověk si postupně najde svou parketu, pozici, ze které může říci "slovo do prance". Důležité je **"rozpohybovat" své myšlení a schopnost vnímat názory i argumenty druhých.**

Při konečném zpracování závěrečné práce je důležité:

1. Vymežit se k těm, kteří se obdobnou problematikou již zabývali (formou: "ti a ti zpracovali obdobné téma, oproti nim posunují řešení dané problematiky tímto směrem...").

2. Začlenit danou problematiku do kontextu celé vize (formou: "práce je věnována rozšíření vize tímto a tímto směrem a napomáhá její realizaci takto a takto...").^{56[1]}

To, že stávající závěrečné práce zpracované na univerzitní půdě zpravidla takovému zařazení do širšího kontextu nemají je projevem toho, že převažuje snaha něco "vykázat" místo snahy o to, něco řešit, k němu vyjádřit vlastní názor a doplnit to, co již je známo, o něco nového.

Závěrečná poznámka

V této části bych chtěl polemizovat s názorem, že se jedná o nerealizovatelnou fikci. Jsem přesvědčen, že lze začít krok za krokem takovouto univerzitu budovat s dvojitým vyústěním:

- Jednak jako využití "vhodného pozemku" pro pěstování vize. Tj. aktivity v dané oblasti mohou být důležitou součástí pěstování vize.

- Jednak jako systematická příprava na začlenění vzdělávacích aktivit vyvinutých při přípravě Univerzity všeho věku do systému akreditovaného vzdělání.^{57[1]}

Hlavní argument ve prospěch realizovatelnosti

Existuje velké množství lidí všeho věku, kteří si kladou otázku, zda "mají na to vystudovat univerzitu". Nejde jen o finance, ale jde i o finance. Člověk si něco zaplatí a pak ještě zjistí, že se zklamal sám v sobě. Chápu jeho rozpaky. Přitom právě jejich váhání je příznakem určité míry kritičnosti k sobě samotnému, což je jedním z důležitých studijních předpokladů.

Navrhovaný projekt nabízí řešení: Bezplatně a neformálně si ověřit, na co mám, pokud jde o možnost řádného akreditovaného studia, a navíc lépe chápat, o co ve společnosti jde a co dělat. K tomu dvě poznámky:

1. Struktura předmětů a vzdělávacích aktivit Univerzity všeho věku je volena tak, aby vytvářeny určitý motivující celek, aby napomohly člověku plněji chápat, o co ve společnosti jde a co dělat. Tomuto cíle je podřízena především.

2. Ne všechny vzdělávací aktivity jsou "akreditovatelné", což má řadu důvodů^{58[2]}, podstatná část z nich však ano. Proto si člověk může nejen vyzkoušet, na co má, ale také se na řádné studium připravit, případně splnit část studijních povinností.

Ten, kdo se ujme institucionálního zastřešení a převzetí toho, co bude v rámci budování univerzity všeho věku vykonáno, hodně získá.

První kroky budou v oblasti:

---

^{56[1]} Jedná se o problém obecnější povahy. V podstatě každý společenskovední výzkum by měl být navenek v odborné oblasti (zejména pak v nejuznávanějším výstupu, kterým jsou odborné časopisy evidované v uznávaných databázích) prezentován jako:

- identifikování se s určitou vizí (jejich základní typy by měly být známy a odbornou literaturou pojmenovány),
- prezentace přínosu v rámci příslušné vize.

Pokud výstup společenskovedního poznání nemá tuto formu, nic prakticky využitelného z něj nevzejde, ať je publikován v sebevýznamnějším časopisu se sebevyšším impakt faktorem. To, že tato forma nejenže není vyžadována, ale pokud by byla využita, může si být autor jist, že jeho článek bude odmítnut, svědčí o globální krizi současného společenskovedního poznání.

To je dáno tím, že společenské vědy byly "sterilizovány" a "neutralizovány" tak, aby se nemohly ve svých hodnocených výstupech vyjadřovat k současným problémům a aby mohl vládnout setrvačný přístup, který vede naši civilizaci do slepé uličky.

Zdroj: <https://radimvalencik.pise.cz/10527-vize-jakou-potrebujeme-289.html>

^{57[1]} Jakmile aktivity v rámci budování Univerzity všeho věku dosáhnou určitého stupně, jakmile budou výsledky dostatečně významné, najde se subjekt, který se jich ujme a začlenění do systému akreditovaného vzdělání. Na toto vyústění prací má smysl se od počátku orientovat.

^{58[2]} Až nastane vhodná doba pro přiřazování vzdělávacích aktivit při budování Univerzity všeho věku k akreditovanému univerzitnímu vzdělání, bude nutné volit řadu kompromisů. Současně bude nutné vést i kvalifikovaný, korektní a v určitém smyslu i "umírněný" (vím, o čem mluvím) spor o podobě univerzitního vzdělání. To je v současné době poplatné setrvačnému vidění, tomu vidění, které podporuje cestu do pekel graduujících problémů.

1. Získání atraktivních osobností pro první videolekce, z nichž potom bude možné dotvářet ucelený systém.

2. Navázání spolupráce s vhodnými privátními internetovými televizními studii (i pro ně to je lukrativní příležitost).

Jak jsem uvedl již dříve, lze přistoupit k **praktické realizaci Univerzity všeho věku** v následujících etapách:

1. Soubor cca 30minutových přednášek postupně pokrývajících všechny problémové okruhy s využitím špičkových odborníků.

2. Online dostupné texty pokrývajících všechny problémové okruhy s využitím špičkových odborníků.

3. Využití privátní online televize k propagování a zabezpečení dostupnosti přednášek.

4. Metodika výuky a způsob vlastního vyhodnocení dosažené úrovně poznání (každý zájemce si bude moci sám vyzkoušet, co a jak umí).

5. Napojení takto vyvíjeného systematického vzdělávání na systém akreditovaného vzdělávání.

Cílem je poskytnout **základ, který umožní každému získat dostatečné znalosti a poznávací schopnosti k pochopení toho, o co v současné době jde a co dělat**. To budeme potřebovat, pokud se z velmi složité situace chceme dostat, viz následující poznámka.

Aktuálnost českého národního obrození

České národní obrození a současnost

Marie L. Neudorflová

České národní obrození nebylo hnutím proti rakouské nadvládě. Přes jedno století to bylo **hnutí za kulturní pozvednutí národa, neboť rozdíl mezi úrovní kulturní i sociální vládnoucích a bohatších Němců, podporovaných rakouskou vládou (šlechta byla také německá), byl nesmírný**.

Čeští obrozenci se ujali obrody národa čistě z lásky k českému národu, ke svým předkům a k velkým osobnostem zvláště české reformace, jejichž práce byly známy navzdory zákazům, pálení knih a kacířů. Ovlivnění osvícenstvím a vědeckými metodami, začali odhalovat českou historii a kultivovat český jazyk. Obecný nevzdělaný lid totiž stále mluvil česky, ale nesjednocenou a nekultivovanou češtinou. Občas toto úsilí mělo i politický nádech (Dobrovský, Pelcl, Jungmann).

Teprve Palacký a hlavně Karel Havlíček Borovský vnesli do tohoto sílicího proudu víru, že schopnost práce pro svobodu a samostatnost národa závisí na úrovni národa, zvláště kulturní, politické i mravní. V podtextu byla víra, že **příležitost k samostatnosti národa, zbavit se cizí, nespravedlivé nadvlády, čas od času přichází, ale je třeba být na ně připraven**. Této přípravy, v podobě rozvíjení vzdělávání, včetně politického, české veřejnosti, se chopil hlavně Karel Havlíček Borovský a v jeho úsilí pokračoval, v poněkud svobodnějších poměrech, po třicet let Tomáš Garrigue Masaryk, který se opíral o znalosti důležitých aspektů české reformace i obrození. Ale opíral se i o poměrně důkladné znalosti současnosti a věnoval mnoho práce tomu, aby lidé rozuměli světu, ve kterém žili, aby rozuměli hlavním ideologickým proudům.

Všichni tito velicí odmlítali stavovskou organizaci společnosti, ovlivňovali veřejnost svým demokratismem, **vírou, že lidé mají přirozené právo rozvíjet svůj pozitivní duševní i mravní potenciál, a uplatňovat ho k prospěchu svému i národa**. V této atmosféře chudý český národ budoval své školství hlavně z veřejných sbírek.

Vědomé vlastenectví, spoléhající na vlastní síly, se tak stalo hlavním nástrojem nejen k rozvíjení jeho kultury, úrovně a k důstojnějšímu životu, což jim Němci, se svým věčným pocitem nadřazenosti, vlastně nikdy neodpustili. **V současnosti se to projevuje jak v přístupech k malým středoevropským národům v EU, tak v globalistické orientaci, která postrádá respekt k národům, ba i státům, a vnímá realitu jen z hlediska zájmů nadnárodních korporací a jejich zisků**.

Vzhledem k tomu, že skutečný demokratismus, politický, kulturní, sociální, je v konfliktu s expansivním globalismem, neoliberalismem, neboť jejich důležitým aspektem je destrukce podmínek pro rozvíjení demokracie, hodnotné kultury, mravní a sociální úrovně lidí. Svým způsobem to znamená úsilí navrátit se ke stavovské hierarchické organizaci společnosti s malou, po všech stránkách privilegovanou

mocenskou menšinou, a neprivilegovanou, nesvéprávnou, kulturně, sociálně a mravně zanedbanou většinou, jako tomu bylo po většinu historie.

I přístupy k minulosti začínají nabírat silný nádech středověké scholastiky, věnující se nedůležitým problémům. I **to je metoda jak podemlít schopnost lidí rozumět světu, ve kterém žijí i jejich schopnosti bránit možnosti ke svému duševnímu rozvoji, ke znalostem a tím i schopnost politické participace ku svému prospěchu i prospěchu národa**. Když se podíváme do historie, je zjevné, že úroveň většiny lidí, kulturní, vzdělaněcká, mravní, sociální, se začala rozvíjet až s rozvojem národů částečně v reformacích a hlavně vlivem osvěcenství.

Náprava je v současné situaci hlavně na bedrech intelligence - zabývat se pozitivními tradicemi hodnými následování, přispívat ke vzdělání veřejnosti, a to historickému, ke schopnosti rozlišovat, co je a co není důležité z hlediska veřejných a národních zájmů, k zodpovědnosti za to pozitivní, co nám minulá generace zanechala, **odkrývat lži valící se z medií**, od politiků, inspirovat k zodpovědnosti za druhé, za národ, statečně se bránit neblahým tlakům, zvláště zvenčí, které námi v podstatě pohrdají a manipulují nás do jejich služeb pro jejich zájmy, které nesouzní ani s naší důstojností ani potřebami.

K tomu poznámka Radima Valenčík:

Výborný příspěvek k pěstování národní vize v globálním kontextu. Mám jen drobná upřesnění či doplnění:

1. V určitém smyslu lze říci, že *"České národní obrození nebylo hnutím proti rakouské nadvládě."*, ale bylo proti rakouské vládě v tom, smyslu, že tato vláda diskriminaci českého obyvatelstva ze strany německého (i rakouského) obyvatelstva nejen nečelila, ale do značné míry jí i nahrávala. Toto nejvíce povzbuzovalo české obyvatelstvo k odporu.

2. Především však působil fakt zaostávání Rakouska-Uherska za Pruskem (za Pruskem, ke kterému inklinovala většina německého a podstatná část rakouského obyvatelstva na našem území, což zvyšovalo pocit ohrožení českého obyvatelstva). Snaha vyzdvihnout možnosti českého národa tak byla i určitou podporou rakouské vlády v obraně Rakouska-Uherska proti zaostávání (jak ve vztahu k Británii, tak i Prusku). Slabost Rakouska-Uherska pak byla i hlavní příčinou toho, že se pod taktovkou Pruska nechalo vtáhnout do velké války a de facto spustilo světovou válku.

3. Výše uvedené má dnes určitou analogii v tom, že největším nebezpečím pro český národ není EU, jak se mnozí domnívají, ale úpadek EU a jeho podržování USA (EU je tak v roli Rakouska-Uherska, USA expanzivního Pruska). Obavy českého obyvatelstva z této tendence jsou pochopitelné a oprávněné. Dnes už je stále zřejmější, že hlavní útok USA není veden proti Rusku, ale proti Německu, aby bylo EU dekapitováno a přeměněno v totalitní protektorát USA, kde by Německo hrálo podřadnou roli kápa. Současná vláda tomu slouží a zneužila předsednictví EU i proti Německu (podrazila mu nohy, když na něj USA tlačilo). EU likviduje mnohem více současná vláda, než ti, kteří přišli s českými vlajkami na Václavák. EU čeká obdobný proces, jakým byl kdysi boj o investuru. V něm budou hrát země středoevropského prostoru mimořádně významnou roli.

Potřeba Druhého národního obrození (po ministra výroku Rakušana)

Radim Valenčík

První Národní Obrození se stalo oporou hnutí za emancipaci českého národa proti rakouské nadvládě a s ní spojenému ekonomickému, politickému i duchovnímu útlaku. Současná vláda a s ní spojené struktury nyní již nepokrytě slouží nadvládě cizí moci.

Ministr vnitra Rakušan v reakci na druhou stotisícovou demonstraci proti tomu, aby naše země byla rozkrádána, uvedl:

"Strach lidí v nejisté době je pochopitelný. Lži a manipulace, které přirozené obavy posilují, ale jednoznačně odsuzuji. Vláda jasně ukázala, že i v době energetické krize se o české občany postará. Prosím, nenechte se zneužít manipulátory, kteří na náměstích nabízí jednoduchá, ale nerealistická řešení důsledků války rozpoutané a vedené Putinem proti celé Evropě."

<https://www.novinky.cz/clanek/domaci-nenechte-se-zneužit-manipulatory-reaguje-rakusan-na-demonstrace-40410046>

K tomu:

1. Na demonstraci vystoupili přední odborníci na energetickou problematiku. Rakušan místo věcné polemiky kádruje a uráží jak vystupující, tak účastníky, aniž by uvedl alespoň jeden příklad lži či manipulace.

2. Vláda "jasně ukázala" a prodemonstrovala svoji neschopnost v podobě krkolomného návrhu na tzv. "zastropování" cen energií, které není žádným zastropováním, ale obyčejným nástrojem dalšího tunelování naší země a vtahování jí do ještě větší závislosti:

- Z prostředku občanů dotuje obrovské zisky zahraničních podílníků ČEZu.

- Z vysoce přebytkového producenta elektrické energie udělala zemi, kde občané platí za elektřinu nejvíce, a to v době svého předsednictví EU.

- To, že nejsme schopni zajistit domácím spotřebitelům elektrickou energii za cenu v zemích, do kterých ji vyvážíme, není vinou Putina a nemá s děním na Ukrajině nic společného.

3. Na náměstích se nenabízejí "jednoduchá řešení", ale řešení komplexní a odpovídající tomu, jak se chovají země, které dělají samostatnou politiku.

To, že Rakušan s takovým pohrdáním vůči národu, v rozporu s fakty vystoupil a s kyperským máslem na hlavě vystoupil proti statečným, poctivým a stále usilovněji přemýšlejícím lidem vyžaduje ráznou odpověď. Je nejvyšší **čas odstartovat Druhé Národní Obrození** a začít tím nejdůležitějším. Tak jako První Národní Obrození bylo symbolizováno postavením Národního divadla, tak nynější obrození by mělo začít **obnovou vzdělanosti zaměřené na pochopení toho, o co ve společnosti jde a co dělat**. Je nutné **připravit a představit alternativu vůči těm tendencím současného vzdělání (zejména vrcholového), jejichž cílem je udělat z lidí manipulovatelné hlupáky**. Svůj vklad k tomu může přinést každý, kdo si váží vzdělání, pracoval na sobě a chce jít ještě dál pro potřebu svou i druhých. Začněme a najdeme i potřebné realizační (organizační i institucionální) formy. Zlou a tupost sloužící cizí moci jsme schopni porazit intelektuální převahou.

Toto je jedna, nikoli jediná, z cest:

<https://radimvalencik.pise.cz/10520-vize-jakou-potrebujeme-282.html>

P. S. Na Václaváku i jinde se nesešla žádná lůza, žádní primitivové, ale přemýšliví lidé, kteří si přišli vyslechnout odborně zdůvodněné argumenty, aby je mohli používat ve svém okolí. To je síla, kterou nelze zastavit. A hloupými reakcemi už vůbec ne.